

**MAHKÛMLARIN SUÇ İŞLEME SEBEPLERİ VE
DİNDARLIK DÜZEYLERİ
(DİYARBAKIR CEZAEVİ ÖRNEĞİ)**

Yusuf EKİNCİ

Yüksek Lisans Tezi

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Doç. Dr. Mustafa SAFA

AĞRI-2023

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Yusuf EKİNCİ

MAHKÛMLARIN SUÇ İŞLEME SEBEPLERİ VE DİNDARLIK
DÜZEYLERİ (DİYARBAKIR CEZAEVİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Mustafa SAFA

AĞRI-2023

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Mahkûmların Suç İşleme Sebepleri ve Dindarlık Düzeyleri (Diyarbakır Cezaevi Örneği)” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Δ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

01.06.2023

Yusuf EKİNCİ

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
TABLolar DİZİNİ	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	viii

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı	1
1.2. Araştırmanın Önemi	2
1.3. Araştırmanın Hipotezleri	3
1.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları	5
1.5. Araştırmanın Yöntemi	6

İKİNCİ BÖLÜM

2. SUÇ VE CEZA	8
2.1. Suç ve Sapma	8
2.1.2. Emile Durkheim'ın Suç ve Sapmaya Bakışı	14
2.2. Suç Oluşumuna Neden Olan Sebepler	15
2.3. Ceza ve Mahkûmiyet	20
2.4. Cezaevi	23
2.5. Türk Tarihinde Suç ve Ceza	24
2.6. Din ve Dindarlık	27
2.7. Dinde Suç ve Ceza	32
2.8. Dindarlık ile Suç İşleme Arasındaki İlişki	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. UYGULAMA	42
3.1. Araştırmaya Katılanların Sosyal Kimliği	42
3.2. Mahkûmların Suç İşleme Sebepleri	44
3.3. Mahkûmların Cezaevi Öncesi Dindarlık Düzeyleri	53
3.4. Mahkûmların Cezaevi Dindarlık Düzeyleri	61

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ	69
----------------	----

KAYNAKÇA.....	72
EKLER.....	75
ANKET FORMU	75
ÖZGEÇMİŞ	HATA! YER İŞARETİ TANIMLANMAMIŞ.

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MAHKÛMLARIN SUÇ İŞLEME SEBEPLERİ VE DİNDARLIK DÜZEYLERİ (DİYARBAKIR CEZAEVİ ÖRNEĞİ)

Yusuf EKİNCİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa SAFA

İnsanlık tarihiyle paralel seyir izleyen suç ve ceza kavramlarının dini boyutuyla incelenmesi üzerine bugüne kadar birçok araştırma göze çarpmakla beraber bu konuda cezaevinde yapılan çalışma konusundaki belgeler yeterli derecede mevcut değildir. Bu konu da yapılan sınırlı araştırmaların ışığında anlaşıldığı üzere suç işleme ile dindarlık düzeyleri arasında bir bağ bulunmaktadır. Bu bağ genel olarak negatif yönlü bir seyir izlemektedir. Dindarlık düzeyinin azalması ile suç işleme oranında artış görülmektedir. Tezimizin genel amacı ise mahkûmların suç işleme sebeplerini ortaya koyarak ceza infaz kurumuna girdikten sonra dindarlık düzeylerinde ortaya çıkan farklılığı belirlemektir. Birinci bölümde konuya giriş yapılmış ve alt başlıklarda kapsam, sınırlılık, önem vb. konular açıklığa kavuşturulmuştur. Başlangıçta suç ve ceza kavramları çalışmamızda açıklanmış olup ardından bu iki kavramın tarihsel süreciyle ilgili bilgiler toplanıp Türk tarihiyle ilişkilendirilerek kısa açıklamalar yapılmıştır. Üçüncü bölümde din ve dindarlık konuları üzerinde durulmuş ve dinde suç ve cezanın yeri saptanmaya çalışılmıştır. 3 semavi din ve ardından diğer dinler adı altında dinlerdeki suç ve ceza olguları açıklanmaya çalışıp örneklendirilmiştir. Dördüncü bölümde din ve dindarlık ile suç ve ceza arasında ilişki kurulmaya çalışılmış ve beşinci bölümde Diyarbakır cezaevinde yapılan anket çalışması ve mahkûmların bu çalışmada verdikleri cevaplar Tablolara aktarılıp çıkan sonuçlar açıklanmıştır. Çalışmamızın sonunda elde edilen bulgular genel olarak sonuç kısmında aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Diyarbakır Cezaevi, Mahkûm, Suç, Ceza, Dindarlık.

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

THE REASONS OF PRISONERS AND THE LEVELS OF RELIGIOUSNESS (DIYARBAKIR PRISON EXAMPLE)

Yusuf EKİNCİ

Advisor: Doç. Dr. Mustafa SAFA

Although there are many studies on the religious dimension of the concepts of crime and punishment, which follow a parallel course with the history of humanity, there are not enough arguments for the study done in prison on this subject. As it is understood in the light of the limited research on this subject, there is a link between committing a crime and levels of religiosity. This link generally follows a negative trend. With the decrease in the level of religiosity, there is an increase in the rate of committing crimes. The general purpose of this thesis is to determine the accuracy level of this idea. In the first chapter, the subject has been introduced and the scope, limitation, importance etc. issues have been clarified in the sub-titles. In the second, the concepts of crime and punishment were explained in our study, and then information about the historical process of these two concepts was collected and brief explanations were made by relating them to Turkish history. In the third part, the subjects of religion and religiosity were emphasized and the place of crime and punishment in religion was tried to be determined. Under the name of 3 monotheistic religions and then other religions, crime and punishment phenomena in religions are tried to be explained and exemplified. In the fourth part, it was tried to establish a relationship between religion and religiosity and crime and punishment, and in the fifth part, the survey conducted in Diyarbakır prison and the answers given by the prisoners to this study were transferred to tables and the results were explained. The findings of the studies carried out at the end of our study are generally presented in the conclusion part.

Keywords: Diyarbakır Prison, Prisoner, Crime, Punishment, Piety.

ÖNSÖZ

Bu çalışma “Mahkûmların Suç İşleme Sebepleri ve Dindarlık Düzeyleri (Diyarbakır Cezaevi Örneği)” olarak mevcut durumu açıklayabilmek amacıyla ortaya koyulmuştur. Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanan bu çalışmada Diyarbakır Cezaevi Örneği üzerinden mahkûmların suç işleme sebeplerini ortaya koyarak cezaevi öncesi ve sonrasında dini ibadetlere olan bakış açıları öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu çalışma Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Din Sosyolojisi Anabilim Dalı Din Sosyolojisi Bilim Dalı bünyesinde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde suç ve ceza kavramları üzerinde durulup tarihsel süreç içerisinde Türkiye de suç ve ceza kavramları hukuksal olarak anlatılmaktadır. İkinci bölümde dinde suç ve cezanın üzerinde durulmakta 3 semavi din ile diğer dinler başlığı altında dinin suç ve cezaya bakış açısı açıklanmaya çalışılmaktadır. Üçüncü bölümde dindarlık ile suç ve ceza ilişkisi gösterilmeye çalışılmıştır. Dördüncü bölümde yapılan anket çalışması yer almaktadır.

Yüksek lisans çalışmam boyunca bilgi ve tecrübesiyle bana yol gösteren, hiçbir zaman yardımını esirgemeyen, değerli danışman hocam Doç. Dr. Mustafa SAFA’ya gönülden teşekkür ediyorum. Ayrıca tezimi okuyup bana bilgileri ile yol gösteren sevgili hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Hayati TETİK ve Dr. Öğr. Üyesi Ercan ÇELİK’e ve bütün çalışmam boyunca bana destek olan ailem ve sevdiklerime teşekkürü borç bilirim.

Yusuf EKİNCİ

2023-AĞRI

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo-1: Mahkûmların Sosyodemografik Durumları	42
Tablo-2: Mahkûmların Dini Bilgi ve Uygulama Düzeyleri	43
Tablo-3: Mahkûmların İşledikleri Suçların Sebepleriyle İlgili Sorulara Verdikleri Cevaplar	44
Tablo-4: Yaş Dağılımına Göre Mahkûmların Suç İşleme Sebeplerine Yönelik Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	45
Tablo-5: Mahkûmların Suç İşleme Sebeplerine Yönelik Eğitim Durumlarının Tek Yönlü Anova Sonuçları.....	46
Tablo-6: Mahkûmların Cezaevinde Kalma Sürelerine Göre Suç İşleme Sebepleri... 49	
Tablo-7: Mahkûmların Yaşadıkları Yere Göre Suç İşleme Sebepleri	51
Tablo-8: Mahkûmların Cezaevi Öncesi Dini İnanış ve Pratik Düzeyleri	53
Tablo-9: Yaş Durumuna Göre Mahkûmların Cezaevi Öncesi Dindarlık Düzeyleri.. 54	
Tablo-10: Eğitim Durumlarına Göre Mahkûmların Cezaevi Öncesi Dindarlık Düzeyleri	56
Tablo-11: Mahkûmların Cezaevinde Kalma Sürelerine Göre Cezaevi Öncesi Dindarlık Düzeyleri.....	57
Tablo-12: Mahkûmların Yaşadıkları Yere Göre Cezaevi Öncesi Dindarlık Düzeyleri	59
Tablo-13: Mahkûmların Cezaevinde Gerçekleştirilen Dini Etkinlikler İle İlgili Düşüncelerinin Yüzde Dağılımlarının İncelenmesi	61
Tablo-14: Yaş Durumuna Göre Mahkûmların Cezaevi Dindarlık Düzeyleri.....	62
Tablo-15: Eğitim Durumuna Göre Mahkûmların Cezaevi Dindarlık Düzeyleri	64
Tablo-16: Cezaevinde Kalma Sürelerine Göre Mahkûmların Dindarlık Düzeyleri ..	65
Tablo-17: Cezaevindeki Mahkûmların Yaşadıkları Yere Göre Dindarlık Düzeyleri 67	

KISALTMALAR LİSTESİ

C.	Cilt
Çev.	Çeviren
Çev. Ed.	Çeviri Editörü
Der.	Derleyen
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
Ed.	Editör
Hız.	Hazreti
S	Sayı
s.	Sayfa
ss.	Sayfalar arası
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri
vs.	Vesaire
Yay.	Yayınları
Yay. Haz.	Yayına Hazırlayan
<	Küçüktür
>	Büyüktür
ss	Standart sapma
n	Kişi sayısı
$\bar{x}$	Örneklemin ortalaması
P	Olasılık değeri
F	Gruplar arası ortalama

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Çalışmamızda öncelikle suç ve ceza kavramları üzerinde durduktan sonra bu kavramlar belli referanslar ile okuyuculara açıklanmıştır. Suç ve cezanın tanımlarından sonra Türkiye de suç ve ceza üzerine hukuksal süreç aktarılmasının ardından dinde suç ve ceza kavramları açıklanmakla beraber dini referanslar verilerek konu aydınlatılmaya çalışılmıştır. Ardından üç semavi din üzerinden konu genişletildikten sonra diğer dinlerde suç ve ceza başlığı altında üç semavi din dışında suç ve ceza kavramların diğer dinlerde nasıl yer aldığı açıklanmıştır.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Suç toplumsal bir olgudur ve tarih boyunca süregelmiştir. Bundan ötürü suçun olmadığı bir toplum yoktur. Durkheim 'in ifadesi ile “suç normaldir, çünkü ondan yoksun bir toplumun var olması kesinlikle mümkün değildir.”¹ Giddens’a göre ise insan hem dönem dönem suç işleyen hem de kurallara uygun davranışlar sergileyen bir yapıya sahiptir. Çünkü bu kuralları koyanlarda yine insanların kendileridir. Giddens’a göre ise suç toplumun dayatmalarının ihlalidir. Kanunlar, hükümetler tarafından vatandaşların izlemek olduğu ilkeler diye tanımlanan biçimsel dayatmalardır. Kanunların olduğu yerde suçlar da vardır, çünkü suç en kolay, bir yasayı çiğneyen herhangi bir davranış biçimi olarak tanımlanabilir.²

Tarih süresince, suç kavramı, insanları korkutmuş, aydınları, yazarları, düşünürleri, hukukçuları, bilim insanlarını devamlı bir biçimde bu konuda çalışmaya sevk etmiştir. Bu alanda birçok çalışma yapılmıştır. Suçun nedenleri ve sonuçları

¹ Emile Durkheim, *Toplum Bilimsel Yöntemin Kuralları*, Çev. Cemal Bali Akal, Engin Yayıncılık, İstanbul, 1995, s. 82.

² Anthony Giddens, *Sosyoloji*, Ayraç Yayınları, Ankara, 2000, s.182-184

üzerine yapılan birçok çalışma bulunmasına rağmen suç sayısındaki artış her geçen gün artış göstermeye devam etmiştir.

Suç, sapkınlık, sapma, yoldan çıkış fiillerinin ortaya çıkış nedenleri sosyologlar tarafından oldukça önemli görülmektedir. Günümüze kadar bu konu üzerine birçok araştırma yapılmaya çalışılmıştır. Yapılan araştırmaların konunun ne kadar önemli olduğunu göstermesinden dolayı ve bu konuda bulunacak çözümlerin öneminin anlaşılmasından ötürü sosyologlar ve birçok farklı araştırmacı suça neden olan faktörler üzerine araştırmalar yapmaya devam etmektedir. Yapılan bu araştırmalar ile suçun sebepleri belirlenmeye çalışılıp suçları engelleme açısından birçok önlem alınmaya çalışılmaktadır. Bu durumla birlikte suçu ortaya çıkaran faktörler azaltılmış ve daha yaşanabilir bir dünya oluşturma yolunda önemli adımlar atılmıştır.

Ayrıca bu tür çalışmalar daha yaşanabilir bir dünya oluşturabilmek açısından çok önem arz ettiği için yapılan araştırmaların nitelikli olması büyük öneme sahiptir. Suç alanında her geçen gün artışın görülmesi ve bunun tam tersi olarak da dindarlık düzeylerinde düşüşün olması bu iki kavram arasındaki dikotomik ilişkiyi göstermektedir. Mahkûmların suç işleme sebeplerinin din ve dindarlık ile ilişki düzeyi üzerine yapılan araştırmalarda elde edilen veriler göstermektedir ki kişiler dinden uzaklaştıkça toplumsal kurallara bağlılık düzeyi düşmekte ve suça yönelim artmaktadır. Araştırmamızda problem olarak ele alınan konu mahkûmların suç işleme sebeplerindeki farklılık ve ceza infaz kurumuna girmeden önceki ve sonraki dindarlık düzeylerinin durumunu ortaya koymaktır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bugüne kadar mahkûm, cezaevi, tutuklu, suçlu gibi konularda birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalar farklı konular üzerinden bazı sorunlara çözüm yolları aramış veya var olan farklı problemleri dile getirmeye çalışmıştır. Direkt olarak mahkûmların cezaevine girdikten sonra dini görüşlerindeki değişim üzerine yapılan çalışmalar ceza infaz kurumlarında gerçekleştirilen çalışmalarda alan dağılımı içinde daha az yer tutmaktadır. Ayrıca bu çalışma ile mahkûmların dini anlayışlarının suç işleme konusunda nasıl bir rol izlediği ve ne kadar etkili olduğu anlaşılmaya

çalışılmıştır. Bu çalışma ile dinin suç işleme konusunda olumlu veya olumsuz yönleri tespit edilmek istenmiştir. Aynı zamanda dinin suç işleyen veya cezaevinde bulunan mahkûmların cezaevine girdikten sonraki dönemde nasıl bir role sahip olduğu öğrenilmesi açısından da önemlidir. Bireylerin dini konulara ne kadar yöneldiklerinin veya geçmiş hatalarından pişmanlık duyup duymadıklarını tespit etmek açısından da çalışmamız önemli bir konuma sahiptir. Yine bu çalışma dinin mahkûmların psikolojilerinin üzerinde cezaevi süresince ne tür bir etkiye sahip olduğunu göstermesi bakımından da değerlidir.

Çalışmamızın zorluklarından birisi de bilgiye ulaşma açısından zor olan ve bazen imkân dâhilinde bile olmayan toplum ve devlet açısından mahrem alanlar olarak görülen ceza infaz kurumlarında gerçekleşmesidir. Yapılan çalışma ileride yapılacak çalışmalar için destekleyici olması mevcut problemlerin neler olduğunu ve mahkûmların cezaevi öncesi ve sonrası dini yaşayışları hakkında bilgiler vermesi bakımından önem taşımaktadır. Tezimizin temeli olan konumuz üzerinde benzer çalışmalar var olmasının yanı sıra Diyarbakır Cezaevi örneklemini üzerinden benzer konu üzerine herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Yapılan bu araştırma ile mahkûmları suça sürükleyen sebeplerin ne olduğu tespit edilmek istenmektedir. Ayrıca cezaevinde bulunan insanların cezaevine girmeden önceki ve cezaevine girdikten sonraki yaşamlarında dinin yeri ve önemi anlaşılmaya çalışılacaktır. Bu çalışmayla cezaevine konulan mahkûmları topluma kazandırma yani topluma faydalı hale getirme düşüncesi çerçevesinde mahkûmların bu duruma düşmelerine sebep olan etkenlerin bulunabilmesi ve mahkûmiyetlerinin toplum ve mahkûm için faydaya dönüştürülebilmesi için yapılacak araştırmalara bu çalışmanın katkısı hedeflenmektedir.

1.3. Araştırmanın Hipotezleri

Cezaevinde bulunan mahkûmlara talep dâhilinde dini eğitimin yeterli seviye ve kalitede verilmesi devlet tarafından gerçekleştirilmektedir. Mahkûmların tamamen toplumdan izole bir şekilde ceza sürelerinin dolmasını beklemek yerine onları topluma katabilecek çalışmalar yapılmalıdır. Yaptıkları yanlışları anlamalarını sağlayacak pişmanlık yaşamalarına fırsat verecek eğitim çalışmaları süreklilik anlayışı ile sağlanmalıdır. Bilindiği üzere cezaevinde eğitim etkinlikleri

yapılmasının yanı sıra vaizler tarafından dini eğitimler verilmektedir. Cezaevinin ceza süresi boyunca kapalı ve izole bir mekân olmasından ötürü yapılacak eğitim faaliyetleri mahkûmları ıslah edecek, onları hayata hazırlayacak ve topluma kazandıracak bir eğitim yuvası haline getirilmesi hedeflenmektedir. Bu faaliyetler psikolojik olarak mahkûmların düzelmesine, yanlışlarını fark etmesine olanak sağlayacaktır.

Mahkûmlara cezaevinde verilecek kaliteli dini eğitim ve dinin caydırıcılığı cezaevi ortamında daha sakin bir ortam oluşmasına katkı sağlayacaktır. Bu durum neticesinde topluma kazandırılma açısından büyük adımların atılmasına ve engel niteliği taşıyan birçok problemin dini eğitim sayesinde ortadan kaldırılmasına neden olacaktır. Dini eğitim hem dini bilgi eksikliği/ yanlışlığı ile işlenen suçların önüne geçecek hem de kazandırdığı caydırıcılık ve manevi huzur sayesinde işlenmiş veya işlenecek birçok suçun yanlışlığının mahkûmlar tarafından idrak edilmesine olanak sağlayacaktır. Bu eğitim faaliyetleri sonrasında toplumda oluşan refah ve huzur seviyesinde artma, suç oranlarında ise azalma görülecektir.

Araştırmamız, Adalet Bakanlığı'ndan alınan izin sonucunda, Diyarbakır 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilmiştir. Mahkûmlar üzerinde yapılan anket çalışması tamamen gönüllülük esası üzerine kurulmuştur.

Araştırmada uygulanan anket çalışmasında, dindarlık seviyesini belirleyen maddeler seçeneklerle sunulmuştur. Mahkûmların ceza infaz kurumuna girmeden önce ve sonraki değişiminin şekli anket çalışması ile saptanmaya çalışılmıştır. Mahkûmların din anlayışlarındaki tutumları ve davranışlarını ölçmek amacıyla önceden hazırlanmış ve izin alınmış sorular sunulmuştur. Mahkûmların verdikleri cevaplar herhangi bir müdahaleye maruz kalmadan Tablo-ya aktarılıp tarafsız ve şeffaf bir ölçme yapılmıştır. Bu çalışmanın hipotezleri şu şekildedir:

1. Mahkûmlar işsizlik ve parasızlık sebebiyle suça yönelmişlerdir.
2. Mahkûmlar cezaevi öncesi hayatlarında dindar olarak bilinmektedirler.
3. Genç mahkûmların suç işleme sebepleri ileri yaştaki mahkûmlardan farklıdır.

4. Mahkûmların eğitim durumlarındaki farklılık mahkûmların suç işleme sebeplerinde farklılık gösterir.
5. İşsizlik ve parasızlık büyükşehirlerde yaşayan mahkûmların suç işlemede daha etkilidir.
6. Mahkûmların ceza süreleri arttıkça pişmanlıkları da artar.
7. Cezaevindeki mahkûmlardan yaşlı olanlar dinin kendisini doğruya yönelttiğine inanmaktadır.
8. Mahkûmların ceza süreleri arttıkça dini duygu ve düşünce yoğunluklarında artış olur.
9. Ceza infaz kurumuna girmeden önce köyde yaşayan mahkûmların büyükşehirde yaşayan mahkûmlara oranla dini duygu yoğunluğu fazladır.
10. Mahkûmların ceza süreleri arttıkça kurumda gerçekleştirilen dini etkinlikler kendilerini ibadete yönlendirir.

1.4. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırları

Yapılan çalışmanın kapsamı ile sınırı çalışmanın konusuna göre farklılık gösterir. Yapılan çalışma sınırlı bir zaman ve sınırlı bir mekân dâhilinde gerçekleştirilmiştir. Bu yüzden çalışma belirli bir kapsam ve sınırlılık içerisinde gerçekleşmiştir. Bunlar şu şekilde ifade edilebilir:

Cezaevleri resmi alanlar içerisinde bulunması bakımından bu alanda yapılacak her çalışma için belli mecralardan belli izinlerin alınmasını mecburi kılmaktadır. Bu resmi izinlerin alınması beraberinde birçok zorluğu ortaya çıkarmaktadır. Yapılacak çalışma resmi izinlerin belirttiği zaman ve mekân içerisinde yapılabilecek olması çalışmanın alanını kısıtlamaktadır. Yapılmak istenen çalışmanın içeriği ancak verilen onay dâhilinde olması çalışmanın iç sınırlılığının çerçevesini oluşturmaktadır. Örneklem grubunun da cezaevinde yaşamasının meydana getirdiği psikolojik durumunda yapılacak olan çalışmanın daha dikkatli ve hassas konulara değinilmeden hazırlanmasına sebebiyet oluşturmaktadır. Ayrıca mahkûmların böyle bir çalışmada yer alıp almayacağı tamamen gönüllüğe bağlı olmasından dolayı da örneklem grubunda kısıtlama meydana gelmektedir. Ayriyeten anketin bir defaya mahsus olarak yapılması, farklı zamanlarda tekrarının yapılamaması çalışmanın belli bir zaman ve mekâna hapsedilmesine dış uyarıların

veya mahkûmların o zaman içerisindeki psikolojik durumlarının etkisinin en aza indirilmesini güçleştirmekte ve değerlendirme sadece o zaman içerisinde verilen cevaplar dâhilinde gerçekleştirilmektedir.

Tez kapsamında anket çalışması yaptığımız kurum ise ayrıca Yüksek Güvenlikli olmasından ötürü de çalışmamızın zorluğu artmaktadır. Koşullar 3 kişilik olmakla beraber kalabalık koşullar görülmemektedir. Araştırmamız Diyarbakır 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda daha çok sayıda mahkûma ulaşmak hedeflenmesine rağmen sadece 20 mahkûm örneklem üzerinde gerçekleştirilebilmiştir. Bu çalışmada terör suçu mahkûmları araştırma kapsamına alınmamıştır.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Sosyolojideki yorumlayıcı, postmodern, klasik, eleştirel, pozitivist gibi yaklaşımlar sosyal bilimlerde kullanılan yöntemlerden bazılarıdır. Birçok farklı yöntemin olması öncelikle yapılacak olan çalışmanın hangi yöntem üzerinden yürütüleceğini seçme konusunda hem geniş imkânlar hem de zorlu bir seçim süreci oluşturmaktadır. İnsan topluluklarının ilişkilerinde tek düzey bir seyrin olmaması ve hatta tam tersine derinlikli yani çok katmanlı bir yapıya sahip olması yaptığımız çalışmada yorumlayıcı yöntemi seçmemizde etkili olmuştur. Çalışma kapsamında anket yaptığımız her bireyin farklı kişiliğe, yaşantıya, geçmişe, ekonomik duruma ve statüye sahip olması, çalışmamıza katılacak her bireyin özel ve biricik olarak görülmesi yorumlayıcı yöntemin kullanılmasının diğer nedenlerindendir.

Uygulanacak anket çalışmasının sorularının açık veya kapalı uçlu olması yapılacak çalışmanın zorluk durumu üzerinde büyük bir role sahiptir. Açık uçlu sorular daha uzun cevaplara sahip olması ve daha çok vakit ile emeğe ihtiyaç duyması, anketi uygulayan kişi ve ankete katılan bireyler tarafından daha zorlu bir sürece neden olması bakımından pek tercih edilmemektedir. Kapalı uçlu sorular ise daha kolay cevaplanması ve anketi yapan kişiler tarafından daha rahat değerlendirilebilmesi açık uçlu sorulara oranla daha çok tercih edilmektedir. Bu durumdan ötürü tezimizde açık uçlu sorular tercih edilmiştir.

Bu çalışmada öncelikle konu ile ilgili daha önce yapılmış çalışmalar toplanıp yani kısaca kaynak taraması yapılmıştır. Daha sonra bu çalışmalar ayrıntılı bir şekilde incelendikten sonra gerekli olan noktalar kullanılmak üzere klasör şeklinde bir araya getirilmiştir. Oluşturulan bu klasör de tezlerden, makalelerden ve kitaplardan bu konu üzerine yapılan her türlü araştırma yer almaktadır. Bu araştırmaların hepsi tek tek incelenmiş eksileri ve artıları bir köşeye not edildikten sonra gerekli görülen kısımlar çalışmada kullanılmak üzere kaydedilmiştir. Ardından konunun daha derinden incelenmesini sağlayabilmek için bu farklı kaynaklardan bilgiler toplanıp çalışmanın teori kısmı oluşturulmuştur. Konunun pratik kısmını oluşturabilmek maksadıyla ise anket çalışması yapılmıştır. Anket alışmamıza Adalet Bakanlığından aldığımız izin doğrultusunda sadece 20 mahkûm katılmıştır. Bu durumun sebebi çalışma yapılan kurumun Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu olmasından ötürüdür. Katılım sağlayan 20 kişi ile konu görüşülüp önem ve kapsam açıklanmıştır. Bu kişilere herhangi bir müdahale yapılmadan tamamen hr iradeleriyle anket çalışmasını tamamlanmaları sağlanmış ve gerekli görülen yerlerde istenilen açıklamalar yapılmıştır. Ardından bu mahkûmların cevapları olduğu gibi Tablo-lara aktarılarak ilerde yapılan çalışmalara yol göstermesi amacıyla tarafsız bir şekilde mevcut durum teori kısmındaki bilgiler ışığında yorumlanmaya çalışılmıştır. Son olarak ise sonuç kısmı ile tüm veriler karşılaştırılıp okuyucuya sunulmuş ve bazı önerilere yer verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. SUÇ VE CEZA

2.1. Suç ve Sapma

Her iki kavram suç sosyolojisinde başlangıç noktası olarak görülmekle birlikte farklı anlamlara da sahiptirler. Genel olarak suç için genel bir açıklama yapılabilirken; sapma için aynı şey söz konusu olamamaktadır. Suç genel olarak toplumların yasalarında belirtilen kuralları çiğnemek olarak açıklanabilirken; sapma, kavramı gelenek, görenek ve norm gibi toplumda var olan ahlaki değerlerin ihlal edilmesi olarak açıklanabilir. Toplumsal düzenin devamlılığı ancak bireylerin birlikte oluşturmuş oldukları düzene bağlılık ile mümkündür. Bu düzeni korumak için de toplumda belli kurallar normlar bulunmaktadır. Toplumsal değerlerin içerisinde oluşan bu norm ve kurallar toplumsallaşma dediğimiz süreç içerisinde öğrenildikten sonra içselleştirilir. Sapma ise oluşturulmuş olan bu norm ve kuralların ihlal edilmesi, toplumsal düzenin dışına çıkılması ve toplumsal düzenin bozulmasına neden olunmasıdır. “Sapma esas olarak ‘toplumsal normların ihlal edilmesine ve bu ihlalin toplumsal tepkiyle genişletilmesine göndermede bulunur. Suç kavramı da bunu içerebilir. Ancak suç, daha belirgin bir şekilde yasal-hukuksal olarak davranışların yarattığı mağduriyet, politiklik ve ciddiyet gibi hususiyetlerle daha yakın ilişki içerisinde”³ İki olgununda açıklanması topluma verdiği zarar açısından ele alınmaktadır. Yapılan tanımlamalardan yola çıkarak bütün suçlu fiiller sapma iken her sapma suç sayılamaz. Bunun sebebi bir toplumda suç olarak görülen bir davranışın başka bir toplumda suç olarak görülmebileceği gerçeğidir.

Suç bir olgu olarak çok geniş bir alana sahiptir. Çok çeşitli şekillerde incelenebilen suç toplumdan topluma farklılık göstermektedir. İğde, suç konusundaki görüşlerini şu şekilde dillendirmektedir. Suç, birçok farklı boyutu olan daha çok

³ Ercan Geçgin (Ed.), “Sapma ve Suç Sosyolojisinde Güzergahlar”, *Kenardakiler: Teoriden Uygulamaya Suç ve Sapma Üzerine Sosyolojik Araştırmalar*, Heretik Yayıncılık, Ankara, 2019. s. 26.

genel bir olgudur. Suçun hukuki, kriminolojik, sosyolojik, psikolojik, dini ve ahlaki yönleri vardır. Kanunun ihlal edilmesi açısından hukuki, hangi davranışların suç olduğunun belirlenmesi açısından kriminolojik, topluma zararlı kabul edilmesi açısından sosyolojik, bireysel bir davranış olması açısından psikolojik, dini ve ahlaki kurallara aykırı düşmesi açısından da dini ve ahlaki özelliği olan bir kavramdır. Bu nedenle tüm bu açılardan suçun tanımı yapılmıştır.⁴ Suçun bu denli farklı açılardan tanımlanabiliyor olması suçun incelenmesi ve net bir tanım yapma konusunda güçlüklerle neden olmaktadır. Farklı alanların suç konusundaki tanımları olmasından dolayı suçun bütün toplumlarda, her alanda aynı şekilde incelenebilmesini engellemektedir. Bu yüzden evrensel kurallar dışında suçun tam olarak ne olduğu konusunda tartışmalar devam etmektedir. Basit bir şekilde ele almak gerekirse suç, toplum için zararlı olan veya toplum için tehlike arz ettiği kanunlar aracılığıyla kabul edilmiş ve belirtilmiş fiil, eylem, davranış, tavır ve hareketlerdir diyebiliriz. Toplum düzeni oluşturmak amacıyla insanların ortak bir düzen kurma ideali temelinde bir araya gelerek oluşturulmak istenen çevre ve ortamın koruyuculuğunu üstlenmesi açısından oluşturulan kuralları kanun diye adlandırabiliriz. Kanunlar ile suçlar belirtilip toplumunda bu düzen çerçevesinde hareket edilmesi istenmektedir. Bu düzeni bozmak isteyen kişi veya grupların yaptığı davranışlar da suç olarak isimlendirilmektedir. Suçun tanımını şu şekilde ifade etmek de mümkündür. Kanunlar açısından doğru kabul edilmeyen ve zararlı olabileceği için ceza ile engellenmek istenen davranışlardır. Bu tür davranışlar kanunlar tarafından yasaklanmış ve belli durumlarda yaptırım yapılacağı açıklanmıştır.

Suç kavramını toplumsal açıdan ise, bireysel alanından çıkarak kamu alanına girip yasak kabul edilmiş davranışların yapılması olarak tanımlamak mümkündür. Yani toplumsal yapı tarafından meydana getirilmiş olan sistemin dışına çıkılmasıdır. Arzu edilen yani amaçları bakımından ve amaçlarla birlikte meydana gelen

⁴ İsrail İğde “Mahkûmları Suça Yönelten Faktörler ve Din Anlayışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş, 2009, s. 9.

sonuçlardan ötürü istenilen, hedef olarak görülen yüce insan, erdemli insan düşüncesinden uzaklaşmadır.

Dönmezer' in de suç konusundaki tanımı şu şekildedir: Bazı eylemler toplum için gerçekte zararlı oldukları için değil ve fakat kanunları yapanlar veya yorumlayanlar tarafından zarar verici sayıldıkları için suç sayılırlar.⁵ Dönmezer'in burada da belirttiği gibi toplum düzenini oluşturmak için kanun koruyuculuğu görevi üstlenen kişilerin bazen kendi çıkarlarının zedelenmemesi için oluşturdukları bazı kurallar aslında suçları engelleme amacı gütmemektedir. Amaç belli mevki ve mercilerin çıkarlarının gözetmek ve sağlam bir zeminde devamlılıklarını sağlamaktır. Yukarda da bahsedildiği gibi evrensel bir suç tanımı olmamasından dolayı suç konusunda ve ona verilecek cezalar konusunda sonu gelmez bir tartışma devam etmektedir. Suçun farklı tanımlarının olmasının yanında zamana göre farklılıklar oluşturması da suçun net bir şekilde ifade edilmesini güçleştirmektedir. Bu konuda İçli şöyle söylemektedir. Tüm toplumlarda suç sayılan bazı eylemler vardır. Kural olarak yasalar, insanların barış ve güvenlik içinde yaşamalarını sağlamak için konmuştur. Ama yasalarda hangi eylemin suç oluşturacağı konusu, içinde bulunulan tarih dilimine ve toplumun yapısına göre farklılıklar gösterir.⁶ İçli'nin bu açıklaması da anlatmış olduğumuz konu hakkında benzer bir görüş ileri sürmektedir. Örneğin bazı toplumlarda suç sayılan bir konu başka bir toplumda suç olarak görülmeyebilir. Örnek vermek gerekirse Hindistan'da inek kesmek suç sayılırken birçok ülkede böyle bir şey söz konusu değildir veya bazı Müslüman ülkelerde erkeklerin çok eşli olabilmesi mümkün iken bazı toplumlarda tek eşlilik şartı bulunmakta ve çok eşlilik suç sayılmaktadır. Geçmiş toplumlarda suç sayılan bazı konular mevcut şartlar ve zamanın getirdikleri ile suç olmaktan kalkmış veya tam tersi olarak geçmişte suç sayılmayan birçok konu günümüzde suç olarak kabul edilmiş olabilmektedir. Frigyalılar'da dini ve ekonomik şartlardan temelli öküz öldürmenin saban kırmanın cezası ölüm olarak nitelendirilirken günümüzde böyle bir şey birçok toplumda

⁵ Sulhi Dönmezer, Kriminoloji, Beta Yay, 8. Basım, İstanbul, 1994, s. 48.

⁶ Tülin İçli, Türkiye'de Suçlular, Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları 3. baskı, Ankara, 1993, s. 7.

bulunmamaktadır. Veyahut geçmişte siber suçlar adı altında herhangi bir suç söz konusu değil iken günümüzde gelişen teknoloji ile suç tanımına ve içeriğine yeni eklemeler yapılarak artık böyle bir suç türü de toplumlarda yer edinmeye başlamıştır. Toplamların geneline bakıldığında üzerinde en az tartışılan konular arasında cinayet ve hırsızlık gibi konular suç olarak kabul edilmektedir lakin bu konularda yapılan yaptırımlarda toplumdan topluma farklılık göstermektedir.

Bir suçun suç olarak kabul edilebilmesi için söz konusu fiilin kanunlarda belirtilmiş olması gerekmektedir. Türk Ceza Kanuna göre bir fiilden dolayı birisine ceza verilebilmesi için o fiilin kanunda suç olarak belirtilmiş olması gerekmektedir. Kirman ise konu hakkındaki düşüncelerini şu şekilde açıklamaktadır: “Hukuk kurallarının, toplum için zararlı ve tehlikeli görerek yasakladığı ve cezai yaptırıma bağladığı bir eylem olan suç, sosyolojik anlamda, toplumda gruplar ve kurumlar arasındaki mevcut ilişki ağını bozan, dayanışma bağını koparan böylece toplumsal yapıyı temelden sarsan sosyal bir problem olarak görülür.⁷ Yukarıdaki açıklamasında Kirman hukuk kurallarının belli nedenlerden ötürü yasakladığı sözüyle bahsettiğimiz konuya değinmiştir.

Suç konusu üzerine birçok tanım bulunmak ile beraber tam olarak bir birlik söz konusu değildir. Kanunlarda genellikle nelerin suç olduğu açıklansa da fiile neden suç dendiği açıklanamamıştır veya yeterli bir açıklama yapılmaktan kaçınılmıştır. İçli’nin de belirttiği gibi “Tüm kriminologların hem fikir olduğu nokta suçun politik süreçlere dayanan yasal bir kavram olduğudur. Suç bilimsel değil yasalıdır.”⁸ Ve yasalarda yasa koyucular tarafından konulmaktadır. Yasa koyucular tarafından politik amaçlar doğrultusunda hazırlanan yasalar birçok adaletsizliğe neden olmaktadır. Bu konunun çözümü de yine İçli’nin de bahsettiği gibi yasaların politik süreçlere kurban edilmemesi bilimsel çerçevede oluşturması sonucunda oluşacaktır.

⁷ Mehmet A. Kirman, Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü, Rağbet Yay. İstanbul, 2004, s. 214.

⁸ Tülin İçli, “Toplumdan Kopuş: Suç ve Şiddet”, Sosyolojiye Giriş, (Ed.), İ. Sezal, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, 2002, s. 630.

2.1.1. Sosyolojik Açıdan Suç

Yukarıda da anlatıldığı gibi suçun farklı açılardan tanımları bulunmaktadır. Bu tanımlardan biri de sosyolojik açıdan olan tanımıdır. Kirman sosyolojik açıdan suçun tanımını şu şekilde yapmaktadır. Suç, sosyolojide önemli kurumsal tartışmaların gelişmesine sebep olmuştur. İnsanların niçin suç işlediği değişik bakış açılarını da beraberinde getirmiştir. Ceza hukuku açısından suç, yasanın cezalandırdığı eylemler olarak değerlendirilmesine karşın, sosyolojik olarak toplumun kabul etmiş olduğu davranış kurallarından sapma veya bu kurallara itaatsizlik olarak yorumlanabilmektedir. Başka bir tanımda sosyolojik anlamda suç, toplumda gruplar ve kurumlar arasındaki mevcut ilişkiler ağını bozan, dayanışma bağını koparan, böylece toplumsal yapıyı temelden sarsan sosyal bir problem olarak görülür.⁹ Bu sosyal problem toplumun sahip olduğu din, kültür, gelenek görenek vs. gibi kuralların dışına çıkmak olarak görüleceği gibi genel olarak devletlerin sahip olduğu anayasa çerçevesinde oluşturulan kanunlara karşı çıkış olarak ifade edilebilir. Özellikle kültürel değerlerine bağlı olan ülkemizde toplumun oluşturduğu kurallardan çıkış dikkat çekmekte ve farklı şekillerde yaptırımlara maruz bırakılmaktadır. Bu konu ise sosyolojik açıdan suçun incelenmesini güçleştirmekte ve birçok farklılıkların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Osmanlı geniş bir alana hükmettiği için içinde çok farklı toplumlar yer almakta idi bu yüzden kurallar oluştururken kuralların uygulanacağı bölgelerin gelenek ve görenekleri göz önünde bulundurulmuş mevcut durumun ise hukukta ikiliklerin ortaya çıkmasına neden olduğu görülmüştür.

İğde ise suçun sosyolojik açıdan tanımını şu şekilde yapmaktadır: Suç, toplum içerisinde ortaya çıkan toplumsal bir görüngüdür. Mesela, bir insanın hayatına kasteden, onu öldürmeye teşebbüs eden ve öldüren bir katil, içerisinde yaşadığı kendi toplumunun bir unsurunu yok etmeye, toplumu kırmaya, düzeni bozmaya teşebbüs etmiştir. Suçlu, öldürmeye teşebbüs ettiği, ya da öldürdüğü insanla değişik biçimlerde ilişkili olduğu sosyal çevresiyle mevcut sosyal ağı ve sosyal

⁹ Kirman, a.g.e., s. 214.

düzeni bozmuş bulunmaktadır.¹⁰ Görüldüğü üzere suçun tek bir boyutu bulunmamaktadır. Yapılan davranış tek kişiye ya da tek olaya yönelik olsa bile bunun toplumsal boyutları oluşmaktadır. Suç teşkil eden davranışlar toplumsal düzeni bozmaktadır. Bozulan bu sosyal düzen sonucunda toplumda bir takım olumsuz değişimlere neden olunması açısından suç işleyen kişiye birtakım yaptırımlar yapılmaktadır. Bu yaptırımların temel amacı suç oranının düzeyini düşürmek toplumdaki istikrarın devamını kalıcı hale getirmeye çalışmaktır.

Dönmezer yaptığı çalışmalar sonucunda bu konu hakkında belli düşünceler öne sürmüştür bu düşüncelerin bazıları şu şekildedir: Suç problemine sosyolojik yönden yaklaşım uygulaması, 19.yüzyılın başlarından itibaren ortaya çıkmaya başlamıştır. Sosyoloji bilimsel bir disiplin olarak gelişirken, suçu insan davranışlarının sosyal kökenlerine dayandıran izahlara bağlamaya çalışmıştır. Suçun nedeni konusunda hali hazır sosyolojik teoriler başlıca üç unsur üzerinden izahlar getirmektedir. Bu unsurlar; sosyal değerler, sosyal yapılar ve sosyal normlardır.¹¹ Sosyal değerler toplum içinde işleyen ve değerlendirmelerde kullanılan standartlardır. Ayrıca, bireyin gaye ve hedeflerini seçmesi hususunda kullandığı idealler, ölçülerdir. Suç ise, bazı amaç ve hedeflere ulaşmak üzere bilinçli olarak seçilmiş bir davranıştır. Bazı yazarlara göre suç oluşturan davranışın hedefi de kazanç, itibar sağlamak veya duygusal bir gerilimi boşaltmak gibi şeylerdir ve bunlar hukuk içi hedeflerin aynıdırlar.¹² Dönmezer'in açıklamalarından yola çıkarsak suçun nedenlerinin 3 boyutu bulunmaktadır. Suç ise Dönmezer'in açıklamalarında bilinçli olarak yapılan davranışlar olarak yer almakta ve bu bilinçli davranışların belli şahsi kazançları elde etme açısından yapıldığı söylenmektedir. Fakat suç konusunu ele aldığımızda sadece bilinçli davranışlar sonucu ortaya çıktığını söylemek pek doğru olmayacaktır. Yapılan davranışlar bazen kişinin iradesi dışında da oluştuğunun toplumumuzda birçok göstergesi vardır. Bunlar bazen bilgisizlik bazen toplum

¹⁰ İğde, a.g.e., s. 14.

¹¹ Dönmezer, a.g.e., s. 342.

¹² Dönmezer, a.g.e., s. 342.

baskısı bazen de tamamen irade dışı koşullar sonucunda da ortaya çıktığı görülmektedir.

2.1.2. Emile Durkheim 'ın Suç ve Sapmaya Bakışı

Emile Durkheim 'ın analizlerinin merkezinde toplumsal olgu kavramı yer almaktadır. Fakat toplumsal olgular, dayanışmanın bir ürünü olmakla birlikte soyut olma özelliğinden ötürü herhangi somut bir nesnenin incelemeye alınması şeklindeki bir analize tabi tutulamaz. Bu noktada Durkheim, toplumsal olguyu inceleyebilmek adına onu somuta indirgemek için maddi toplumsal olgulardan biri olan hukuku kullanılır. Diğer toplumsal olguları da maddi dediği bu hukuk olgusu üzerinden açıklayacaktır.¹³ Toplumsal dayanışma, öylesine tümünden ahlaki bir olaydır ki, tam olarak gözlem altına alınamayacağı gibi, özellikle karşılaştırmaya da gelemmez. Bu nedenle gerek sınıflandırmaya gerekse söz konusu karşılaştırmaya girişebilmek için, gözlem yapmamıza olanak vermeyen içsel olgunun yerine, onu simgeleyen dışsal bir olguyu koymamız ve birinciyi bu ikinci aracılığı ile incelememiz gerekiyor. Bu görünür simge de hukuktur.¹⁴ “Buradan yola çıkarak Durkheim, hukuk hakkındaki açıklamalarını genişletir ve farklı hukuki yapıların nasıl ortaya çıktığına cevap aramaya başlar. Farklı hukuki tipler ise ona göre hukuki yapı içerisindeki farklı yaptırım ve ceza uygulamalarının tespiti ile mümkün olabilmektedir”¹⁵ Durkheim, suçluluk kavramını işlevselci bir çerçeve içerisinde temellendirmektedir. Durkheim kurduğu temellendirme ile beraber suçluluk kavramını da toplumla özdeş bir hale getirmiştir. Durkheim'a göre suç ile sapma kavramları toplumsal olgulardır. Sapma ile sapkınlık hem toplum için kaçınılmaz iken hem de toplumsal birliktelik açısından işlevsel bir role sahiptir. Bu kavramlar toplumda bir başkaldırı meydan okuma olmasının yanı sıra farklı düşüncelerin oluşması bakımından toplumlarda gelişme ve değişimlerin meydana gelmesine olanak sağlaması açısından işlevsel bir role sahip

¹³ Ayşe Akyayla, “E. Durkheim ve B. Malinowski Ekseninde “Sapma” ve “Suç” Kavramlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış”, *Açık Kalem Dergisi*, S. 2, 2019, s. 2.

¹⁴ Emile Durkheim, *Toplumsal İşbölümü*, Çev. Özer Ozankaya, Cem Yayınevi. İstanbul, 2006, s. 91.

¹⁵ Metin Türkmen, “Cezaya Alternatif Bakışlar ve Yeni Disiplin Olarak Ceza Sosyolojisinin İmkânlılığı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2017, s. 714.

olduğu görülmektedir. Lakin başkaldırışın aşırıya kaçması toplumsal bütünlüğü bozabileceği ihtimali göz önünde bulundurularak aşırıya kaçılışın bir cezayı gerektirdiği düşüncesi de yer almaktadır. Söz konusu olgular toplumlar arasında mekanik ve organik olmak üzere iki tür dayanışma tipi ortaya çıkarılırlar. Yaratılan dayanışmaların ceza sistemleri geleneksel ve modern bağlamında değişkenlik arz eder. Bu doğrultuda dayanışma tipinin mekanik olduğu toplumlar arasında ceza sistemi daha katı kurallarla işlerken; dayanışmanın organik olarak işlediği toplumlar arasında cezalarda hafiflemeler görülür. Her iki dayanışma türünde de yaptırımın sahibi kolektif bilinçtir. Cezalar kolektif bilince verdiği zarar ekseninde yine kolektif bilinç tarafından verilir.¹⁶ Cezaların verilme amacı aşırıya kaçan durumların kontrol altına alınmasını sağlamak toplumdaki değişim ve gelişimin devamlılığını sağlarken oluşabilecek sorunların önüne geçmektir.

2.2. Suç Oluşumuna Neden Olan Sebepler

Suç oluşumuna neden olan birçok sebep bulunmaktadır. Bu yüzden suçun nedeni araştırılırken tek boyuttan incelemek ve tek bir nedene bağlı kalmak var olan problemlerin çözümü konusunda yetersiz kalacaktır.

Gölcüklü suçu oluşturan nedenler hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir. Gerek büyüklerde gerekse küçüklerde suç sebeplerini matematik bir kesinlikle ortaya koymanın mümkün olmadığı bilinmektedir. İnsan davranışına genel olarak tesir eden bütün faktörlerin, bu davranışı kötü yola sevk etmeleri halinde suç sebepleri arasında sayılması elbette mümkündür. Bu sebeple denilebilir ki suç amili tek değil, bir den fazladır ve bunları suç vakıası çerçevesinde birbirinden ayırmaya imkân yoktur.¹⁷ Bu konu üzerine farklı araştırmalar çeşitli yönlerden gerçekleştirilmiştir. Suçlara sebep olan konuların yalnızca bir sebebe bağlanamayacağı birçok konunun işin içine karıştığı ve bu konuların etkileşimleri sonucu meydana geldiği görülmektedir. Bu konuda İçli ise Campbell ve Muncer'in yaptığı çalışmadan bahsetmektedir. "Suçun Nedenleri" isimli çalışmalarında kendi

¹⁶ Akyayla, a.g.e., s. 3.

¹⁷ Feyyaz Gölcüklü, Türkiye'de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yay. Sevinç Matbaası, Ankara, 1962, s. 23.

alışmalarından daha önce yapılmış araştırmaları da inceleyerek, bir okulda psikolojiye giriş isimli bir derste 29 öğrenciden suça sebebiyet veren 10 sebebin ne olduğunu belirtmelerini istemişlerdir. En sık belirtilen nedenler, yoksulluk, zihinsel zrl olmak, eğitim yetersizliği, ilaç kullanımı, parçalanmış aile veya bozuk aile ilişkileri, ağzllk, işsizlik, arkadaş grubunun baskısı, kötü evre koşulları, kızgınlık veya intikam duyguları olmuştur. Sonuçta ilaç kullanımı ile parçalanmış veya bozuk aile ilişkileri arasında karşılıklı ilişki olduğu, aile düzeninin kızgınlık ve intikam duygusuna, arkadaş grubunun etkisinin ilaç kullanımına ve bu yolla yoksulluğa, eğitim yetersizliğinin yoksulluk ve işsizliğe neden olduğu ifade edilmiştir.¹⁸ İçli'nin de bahsettiği üzerine suçun birçok farklı nedeni bulunmaktadır. Bunların bir kısmı bilinçli olarak gerçekleştirilirken bir kısmı da bilinçsiz olarak meydana gelmektedir.

İğde ise bu konunun nedenlerini genişletmekte ve daha geniş bir şekilde suçu oluşturan nedenleri açıklamaktadır. Günümüzde çok sayıda suç araştırmacıları veya kriminologlar tarafından da aile parçalanması, ebeveynlerin suçluluk durumları veya aile bireyleri arasında suçlu bireylerin varlığı ve çocukların yetişme koşulları başta olmak üzere aileye ilişkin çok sayıda faktörlerin, çocukların suçluluk süreçlerinde son derece etkili olduğu belirtilmektedir. Aynı şekilde şiddet görüntülerinin kitle iletişim aralarındaki yaygınlık düzeyi ve anti-sosyal suçlu akran grubu ile olan etkileşimin, suçluluğun önemli kaynaklarını oluşturduğu bir gerçektir.¹⁹ Yapılan tespitite anlatıldığı gibi suç oluşumunda etkili olan birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlere modern zamanında getirdiği yalnızlık duygusu, tanınma çabası, manevi eksiklik gibi benzeri konuları da eklemek mümkündür. Bunlar dışında belli bir din ve ideoloji öğretilerinin gerçekleştirilmeye çalışılması gibi konularda suç oluşumuna neden olan faktörler arasında yer almaktadır. Kısacası suçun nedenlerini oluşturan sebepleri birak mle ve kelime ile anlatmak mümkün değildir. Genel olarak çok geniş bir alana sahip olan bu konu bazen tek bir konuya bağlı olarak oluşabilirken bazen birden fazla konunun birleşmesi ile de meydana gelmektedir. Suçun meydana

¹⁸ İçli, a.g.e., s. 42-43.

¹⁹ İğde, a.g.e. s.16.

gelme nedenlerinden biri de Durkheim ‘in de dile getirmiş olduğu Anomi’dir. Anomi, yi genel olarak kuralsızlık olarak düşünebiliriz. Bir sonraki bölümde anomi daha geniş bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

2.2.1. Anomi

Kuralsızlık, kaos gibi kavramlar ile açıklanan anomi yasalar tarafından oluşturulan kuralların bozulması ve hükmünü kaybetmesidir. Birey ve toplum arasında çatışmaların çıkması ve çatışmalar sonucunda toplumsal norm ve kuralların varlıklarını geçerliliklerini kaybetmesine neden olur. Yaşanan çatışmalar sonucunda toplumsal normlar etkisizleşir, toplumda karışıklıklar, kaoslar, çatışmalar ve toplum düzeninde bozulmalar meydana gelir. Kuralsızlık olarak tercüme edebileceğimiz anomi toplumlardaki bireylerin yaşamlarında meydana gelen bir çöküntü ve psikolojik dağılma hali olarak da ifade edilebilir. Toplumu var eden bireylerdir. Bu çöküntü psikolojisine sahip bireylerin toplumsal kurallara uymaması ile toplumda dengesizlikler, düzensizlikler meydana gelecektir. Bu düzensizlik sonucunda toplumsal yapı dağılacak ve bu da beraberinde suçu doğuracaktır. Toplumda düzensizliğe neden olan anomiyeye neden olabilecek bazı durumlar aşağıda sıralanmak istenmiştir:

- Kültürün ve araç gereçlerin farklılaşması hızıyla orantılı normlardaki değişimler
- Değişen kurumlar arasındaki olumsuz ilişki
- İki tip toplumun soyut kurallarının çakışmasıyla oluşan yaşamsal sorunlar”²⁰

Üç madde halinde verilen yukarıdaki nedenler toplumda birliktelik, paylaşım, huzur, refah duygu ve düşünceler vs. üzerinde olumsuz etki yaratacağından toplumsal düzende problemlere sebebiyet verecektir. Bunun sonucu olarak anomi ortaya çıkacaktır.

²⁰ Onur Kasapoğlu, “Anomi Sürecinde Toplumsal Kaos”, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas, 2019, s. 3.

Durkheim, anomi kavramını sosyolojik anlamda ortaya atan kişi olarak kabul edilir. Toplumların hızla değişerek gelişme sürecinde farklı uzmanlık alanların oluşmasıyla kişilerin bu alanlara yönelip profesyonelleşmesi sonucunda bireylerin birbirine ihtiyaç duyduğunu söylemektedir. Bireylerin aralarındaki ilişkilerdeki kopuklukların yaşanmasını da anomi olarak belirtmiştir.²¹

Durkheim ve Merton, aslında anomiyi kurallara uymamadan ziyade, toplulukları ve grupları oluşturan üyelerin, soyut kuralları yerine getirme aşamasını sağlıklı olarak yapamaması; böylece normlara olan inancın çökmesiyle belirsizlik ve karmaşaya sebebiyet veren bir durum olduğu görüşündedirler.”²² Toplumların varlıklarını devam ettirebilmesi ve iç huzuru koruyabilmesi açısından toplumsal kurallara, yasalara, gelenek ve göreneklere vb. normlara uyması gerekmektedir. Toplumun bir bütün olarak varlığının sürdürmesi için toplumun iş bölümü yapması ve dayanışma içinde olması gerekmektedir.

Durkheim, toplumsal dayanışma olgusunu ikiye ayırır. Bunlardan birincisi mekanik dayanışma, ikincisi ise organik dayanışmadır. Bu iki dayanışma tipi arasındaki farklılıkları takip ederek toplumsal evrim görülebilir. Mekanik dayanışmacı toplumlar, uzmanlaşmanın görülmediğı, el işçiliğinin yaygın olduğu toplumlardır. Bu niteliğıyle, endüstri devrimi öncesini nitelendirmektedir. Bu tür dayanışmanın geleneksek toplumlarda görülmesinin nedeni, bireylerin fikirlerinin önemli olmaması, yalnızca normların değerli olmasıdır. Küçük bir kasabada herkesin ortak bir yaşam içerisinde yaşadığı düşünülürse o kasabanın üzüntüleri ve sevinçleri gibi örf ve adetleri de aynıdır. Aralarında yabancı olmadığından tek tiptirler. Bu tip toplumsal yapı istikrarlıdır.²³ Nasıl ki bir çiçek varlığını devam ettirebilmesi için su, hava, toprak ve güneşe ihtiyaç duyuyorsa mekanik dayanışmayı da sağlayabilmek için toplumun iş birliğı içinde hareket etmesi gerekmektedir. Bunlardan birinin eksikliğinde çiçek nasıl solacak ise toplumdaki normlardan birinin eksikliğinde de toplumsal yapı sekteye uğrayıp dağılacaktır. Mekanik dayanışma yapısı bakımından

²¹ Kasapoğlu, a.g.e., s. 3.

²² Zeki Erdoğan, Türkiye’de Terörist Eylemlerin Sebepleri, MEGSB Yay. Ankara, 1987, s. 163.

²³ Kasapoğlu, a.g.e., s. 7.

düzeni sağlayabilmek için adaleti sert bir şekilde uygular. Cezalar bu dayanışma türünde çok önemli bir yer tutar. Toplum düzenini koruyabilmek için toplum düzenini bozan davranışlar ağır yaptırımlar ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu dayanışma türünde örneğin kısas yöntemi uygulanabilmekte veyahut hırsızlık suçundan ötürü bireylerin elleri kesilebilmektedir.

Durkheim; organik dayanışma kavramını ise, toplumsal değişimin görüldüğü topluluklar için kullanmaktadır. Bu kavram toplumsal bir sistemi ifade eder. Ona göre mekanik dayanışmadan organik dayanışmaya geçişi sağlayan şey “dinamik yoğunluktur. Ona göre dinamik yoğunluk, bir toplumun nüfusunun sayısının bireyler arasındaki etkilerinin niceliğidir. “İnsanların birbirlerine olan etkilerinin artması mekanikten organiğe evrimiyle olacaktır. Organik dayanışmaya geçen toplumun problemi ise kıt kaynaklardır. Kaynakların kıt olması sonucunda bireyler mücadeleye gireceklerdir.”²⁴ Modern toplumlar da bazı çatışmalar görülmektedir. Toplumsal dayanışma, iş birliği vb. konularda problemler görülebilmektedir. Bu problemler sonucunda toplum düzenin bozulması bireylerin toplumdan kopuş yaşaması muhtemeldir. Toplum bütünlüğü yok olma tehlikesi içine düşmekte bireysel çıkarlar daha çok kendine yer bulmaktadır. Toplum bütünlüğü kaybolmakta sosyal normlar ve değerler etkisini yitirmekte bireyler arasında sert kopuşlar oluşmaktadır. Bu kopuşlar sonrasında ahlaki bunalımlar oluşabilmekte ve bu bunalımlar sonucunda toplumsal problemler daha çok etkisini göstermektedir. Ortaya çıkan problemleri çözme konusunda organik dayanışma da hukuk kuralları tercih edilmektedir. Mekanik dayanışmada olduğu gibi direkt bir cezalandırma yöntemi yerine burada adaleti sağlamak amacıyla hukuk kuralları kullanılmakta ve bireylerin bu kurallara uyma zorunluluğu bulunmaktadır. Hukukun üstünlüğü bu dayanışma türünde kabul görmektedir.

Durkheim; toplumsal değişimlerle ilgili diğer açıklaması ise maddi ve manevi olguları ele alarak yapmıştır. Ona göre manevi olgulardan biri de ahlaktır. Organik dayanışmaya geçişle birlikte toplumsal yapıdaki farklılaşmanın, ahlak kurallarında

²⁴ George Ritzer, Toplumun McDonalddlaştırılması, Çev. Ş. Kaya, Ayrıntı Yay. İstanbul, 2011, s. 35.

bozulmalara neden olacağını söylemektedir. Eskimiş kurallar artık bireyler için bir şey ifade etmeyeceğinden normsuzluk, çözülme ve düzensizlik görülebilir. Durkheim bu gibi durumların toplumlar için tehlikeli bir başlangıç olacağını “anomi” teorisiyle ilgili çalışmalarında ele almıştır.²⁵ Toplumdaki oluşan bunalım sonucunda toplumsal hastalık meydana gelmektedir. Bireysel problemler, toplumsal problemlere neden olmasından ötürü toplumsal ahlak ve düzen işlevini yitirmekte ayrıca kültürel çatışmalar meydana gelmektedir. Durkheim “Toplumsal İşbölümü” adlı eserinde toplumsal düzeni bozacak ya da başka bir ifade ile anomiye neden olacak üç nedeni şu şekilde ifade etmektedir:

- Dünya ekonomisindeki krizlerin artması,
- Sermayedar ve çalışan arasındaki ekonomik ilişkileri,
- Bilimsel çalışmaların ayrışması ve profesyonelleşme (bilgisel)”²⁶

2.3. Ceza ve Mahkûmiyet

Ceza da tıpkı suç gibi farklı toplumlarda farklı anlamlara gelebilmektedir. Bu yüzden suç ve ceza konuları incelenirken içinde bulunulan toplumun kuralları ve değerleri açısından değerlendirmek gerekmektedir. Bu yüzden toplumlarda ikiliklerin veya karışıklıkların önlenmesi için ceza konusu yasal olarak temellendirilmelidir. Doğru kabul edilmeyen davranışları azaltmak yok etmek yani kısaca önlemek amacıyla bu tür davranışları yapan kişilere karşı verilen kısıtlayıcı, sıkıntı, üzüntü, acı verici işlemlerdir. Yasaların ya da toplumsal kuralların, topluma zarar verdiklerini düşündükleri davranışları engellemek amacıyla uyguladıkları yaptırımlardır. Cezanın amacı caydırıcılıktır. Kanunlar ile suç olarak belirlenmiş ya da başka bir deyişle suç olarak öngörülmüş fiillere karşılık yapılan yaptırımlardır. Genel amaç bahsedildiği üzere bu tür davranışların yapılmasını önlemektir. Günümüzde modern toplumlarda cezalar devlet tarafından suçlar ile orantılı olacak şekillerde verilmektedir. Tarih içerisinde ve toplumlar arasında farklı kurumlar tarafından verilen cezalar günümüz de daha sistematik olarak karşımıza çıkmaktadır.

²⁵ Kasapoğlu, a.g.e., s. 9.

²⁶ Kasapoğlu, a.g.e., s. 9.

Kızmaz, ceza konusundaki görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir. Suçla mücadele konusunda akla gelen temel konulardan birisi, ceza veya cezaya ilişkin yaptırımlar olmuştur. Bu nedenle ceza, bir davranışın suç olarak tanımlanıp tanımlanmayacağını belirleyen hukuksal bir terimdir. Diğer bir ifade ile ceza, hangi davranışın suç olduğunu ve belirlenen suç davranışı için öngörülen yaptırımın ne olduğunu belirleyen yasal bir tanımlamadır.²⁷ Bu yasal tanımlama toplumlar arasında farklılık göstermesinden dolayı farklı ceza türlerini ortaya çıkarmaktadır. Bu yüzden cezanın tanımı yapılırken toplumların oluşturdukları kanunlarda suç olarak isimlendirilen fiilleri işleyenlere yönelik toplum düzeni oluşturmak maksadıyla caydırıcılık sağlaması düşünülen yaptırımlar olarak da tanımlayabiliriz. Cezanın öncelikle amacı toplum düzeni sağlamak, toplumda düzeni bozacak faaliyetlere karşı bir caydırıcılık oluşturma ve toplum düzenini bozan veya bozmaya kalkışan şahısların yaptıklarından ötürü hatalarını anlamalarını sağlayıp ıslah etmek, bozulan toplum düzeninin tekrar düzeltmek ve istikrarlı bir ortam kurmaktır.

Birçok ceza türü bulunmaktadır. Yapılan suçun türü ve işlendiği topluma göre cezalar farklılık göstermektedir. Suç işleyenlerin yaptıkları davranışlar sonucu maddi veya manevi yaptırımlara maruz kalması söz konusudur. Toplumdan dışlanma, kabul edilmeme, ayıplanma vb. yaptırımlar manevi iken özgürlüğünden alıkonma, ölüm, idam gibi yaptırımlar maddidir.

Mahkûm: Mahkûm kanunlar tarafından suç olarak nitelenen bir veya birden fazla davranışı işlemiş olduğu kanıtlanan herhangi bir kişinin özgürlüğünün kanunlar tarafından belirtilmiş bir zaman dilimi süresince elinden alınması olarak ifade edebiliriz. Cezaevinde tutulan şahısları ifade etmesi sebebiyle farklı alt başlıkları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Tutuklu: Akbaş tutuklu kavramının tanımını şu şekilde yapmaktadır. “Hakkında tutuklama kararı verilen kişiye tutuklu denir. Tutuklama, Anayasada ve kanunda belirtilen koşullardan birinin varlığı halinde, suçluluğu hakkında kuvvetli

²⁷ Zahir Kızmaz, “Ceza veya Kriminal Yaptırımın Suç Oranları Üzerindeki Caydırıcı Etkisi”, Sosyal Bilimler Dergisi, 2005, s. 211.

belirti bulunan bir kişinin, hükümden önce, ihtiyari ve geçici bir tedbir olarak, yargılamanın güvenli yürütmesine hizmet amacıyla bir tutukevine konulmak üzere hâkimin kararıyla hürriyetinden mahrum edilmesidir.”²⁸ Kısaca ifade etmek gerekirse suç işlemiş olduğuna yönelik kesin kanıtların bulunduğu bir kişinin özgürlüğünün kanunlara bakarak karar veren bir hâkim tarafından kısıtlanmasıdır. Tutuklama bir tedbirdir ceza değildir. Tutuklu kişi suçlu değildir sadece hakkında kuvvetli delil bulunması itibarıyla tedbir amaçlı belli bir süre gözetim altında tutulmasıdır. Suç işlediği kesinleşmeyen herhangi bir suçlu olarak ifade edilemez. Bu yüzden tutuklulara suçlu demek yanlıştır.

Hükümlü: Yapılan soruşturma ve yargılama sonunda hâkimin uyuşmazlık konusunu esastan halleden ve yargılamayı sona erdiren kararına hüküm, böyle bir mahkûmiyet hükmü alan kimseye de hükümlü denir. Kısaca hakkında kesinleşmiş ceza mahkûmiyeti bulunan kimsedir.²⁹ Akbaş’ın bu açıklamasından net bir şekilde anlamaktayız ki hükümlünün tutukludan farkı hakkında kesinleşmiş bir ceza mahkûmiyeti bulunmasıdır.

Hüküm özlü (Hükmen Tutuklu): Yapılan soruşturma ve yargılama neticesi hakkında mahkûmiyet kararı verilen, ancak kararla ilgili temyiz süresi dolmayan veya kararı temyiz edilmekle birlikte onaylanmayan tutuklulara hüküm özlü ya da hükmen tutuklu denir.³⁰ Hüküm özlü kavramını yine Akbaş’ın sözlerinden hareket ederek incelediğimiz vakit hükümlüden farkını net bir şekilde görmekteyiz.

Yukarıda verilen bilgilerden de anlaşılacağı gibi cezaevlerinde tutulan insanların hepsi bir değildir. Kendi aralarında farklı kategorilerde bulunmalarından dolayı farklı şekilde isimlendirilmektedirler. Bu yüzden cezaevinde bulunan insanların hepsinin suçlu olarak görülmesi doğru değildir. Sadece hakkında kesin karar verilen ve temyiz yoluna başvurusu yapılmayan şahıslara suçlu gözü ile

²⁸ Turan Akbaş, Türk İnfaz Sistemi ve Uluslararası Mevzuat Ders Notları, Erzurum, 2006, s. 20.

²⁹ Akbaş, a.g.e., s. 21.

³⁰ Akbaş, a.g.e., s. 22.

bakmamız gerekmektedir, fakat belli durumlarda bu insanların bile suçsuz olabileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir.

2.4. Cezaevi

Özdemir'in ifadesi ile cezaevi ya da hapishane, tutuklanmış veya hüküm giymiş kişilerin cezalarını çekmesi için hapsedildikleri yerlerdir.³¹ Naskali ve Altun'a göre ise cezaevi: İnsanların cezalandırılma amacıyla kapalı bir yere koyulmaları eski bir uygulamadır. Bu yerler, tarihi süreçte hapishane, zindan, kuyu, kalebent, cezire bent, kınlık, tutukevi, esir kampı, açık hapishane gibi isimlerle de anılmıştır. Örneğin, Osmanlı imparatorluğunda sıkıntı ve dehşet verici hapishane anlamına gelen zindan kullanılmıştır.³² Tarihi süreç içerisinde birçok farklı kelime ile ifade edilse de genel olarak insanların ceza süreci boyunca tutulduğu yer olduğu gerçeği sabit kalmaktadır. Cezaevleri günümüzde farklı alt kollara ayrılmaktadır. Bu kollar işlenen suç türüne göre farklı isimler ile adlandırılmaktadır. Örneğin Türkiye'de bugün niteliğine göre 3 farklı cezaevi tipi karşımıza çıkmaktadır. Bunlar: yarı açık, açık ve kapalı cezaevleri olarak isimlendirilmektedir. Kapalı diye isimlendirilen cezaevleri yapı türüne ve sahip olunan mahkûm sayısına göre A, B F tipleri gibi birkaç türe ayrılmaktadır. Türkiye'de özellikle son yıllarda içinde hücrelerin bulunduğu bir cezaevi tipi olan F tipi cezaevlerinde artış görülmektedir. Cezaevlerinde bulunan insanlar mevcut durumlarına ve cezaları doğrultusunda uygun koşulları sağlanan cezaevlerinde tutulurlar. İşledikleri suçlar ağır olan insanlar sıkı güvenlik önlemlerinin alındığı cezaevlerinde tutulurlar ve hayatlarının tamamı boyunca orada hapsedilebilirler. Akıl sağlığı yerinde olmayan kişiler ve sağlık problemleri bulunan şahıslar tedavi görmeleri gerektiğinden psikiyatri kliniği veya hastanede tutulurlar. Küçük yaştaki kişilere hapis cezası verilmez. Bu tür kişiler genel olarak ıslahevlerinde gözetim altında tutulurlar. Gözetim altında tutulan kişiler de cezaevinde tutulmak yerine belirli bir süre özgürlükleri kısıtlanarak gözetim

³¹ Şuayip Özdemir, "Türkiye'de Cezaevlerinde Din Eğitimi Uygulamasının Geçirdiği Aşamalar", Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, (2), İstanbul, 2002, s. 65

³² Emine Gürsoy Naskali ve Hilal Oytun Altun, Zindanlar ve Mahkûmlar, Babil Yay. İstanbul, 2006, s. 9.

altında geçirirler. Açık cezaevleri tutuklulara aşırı kısıtlama getirmeyen cezaevleridir.³³ İğde'nin açıklamalarından da görüleceği üzere tek tip cezaevi sistemi bulunmamaktadır. Cezaevleri yukarıda da dile getirdiğimiz üzere farklı alt başlıklara ayrılmakta ve işlenen suç türüne göre birbirinden ayrılmaktadır.

Günümüzde cezaevleri genel olarak mahkûmların özgürlüklerini belli zaman dilimleri içinde kaybettikleri mekânlar olarak görülmektedir. Ayrıca birçok toplumda cezaevi sadece mahkûmların özgürlüklerinin kısıtlandığı ortam olmaktan ziyade onların yaptığı davranışlar sonucu ıslah edilip psikolojik ve fizyolojik olarak iyileştirilip topluma uyarlanmasının amaçlandığı okullar olarak işlev görülmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle cezaevlerinde mahkûmların gelişimini sağlamak amacıyla farklı uygulamalar ve etkinlikler planlanmakta ve uygulamaya sokulmaya çalışılmaktadır. Bu ilke doğrultusunda cezaevlerinde eğitim öğretim faaliyetleri gerçekleştirilmekte mahkûmların kişisel gelişimi ve ıslahları için kütüphaneler oluşturulmaktadır. Yine aynı amaç doğrultusunda mahkûmlara sanatsal ve mesleki eğitimlerin verilmesi gerekli görülmektedir. Bu çalışmalar sonucunda cezaevi bir eğitim yuvası haline dönüştürülebilecek ve içindeki suçlulara verilen bu eğitimler sayesinde mahkûmların gelişimi sağlanıp onları topluma kazandırması sağlanacaktır. Cezaevinden çıkan bu kişilerin tekrar suça bulaşması önlenmesi için toplumsal düzen de sağlanmış olacaktır.

2.5. Türk Tarihinde Suç ve Ceza

Cinayetler, savaşlar, yolsuzluklar, tecavüzler, hırsızlıklar, hakaretler, zulümler... Suç, insanlık tarihiyle beraber günümüze kadar varlığını devam ettiren çok geniş bir olguyu ifade etmektedir. Hızla küreselleşen dünya ile suç kavramının tanımı, niteliği ve niceliği sürekli şekillenmektedir. İnsanlık tarihinden günümüze değin uzanan her zaman varlığını sürdürmüş bu kavramların tanımı zamanla farklı şekillerde ifade edilmiş olsa bile insanlık tarihinin önemli bir parçası olduğu bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

³³ İğde, a.g.e., s. 10

Bilindiği üzere hukuk, toplumların devamlılığının sağlanması için çok önemli bir rol oynamaktadır. Türkler tarih boyunca farklı hukuk kurallarını benimsemişlerdir. Önceleri daha çok sözlü hukuk kurallarıyla yönetilen Türk toplumları zaman içerisinde yazılı hukuka geçmiş ve toplum düzenini bu şekilde sağlamayı hedeflemişlerdir. Arık, Türk hukuk tarihine yönelik görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir: İslamiyet'ten önceki Orta-Asya Türk siyasi teşekkülleri ve topluluklarında da ceza hukuku ile kanunlara dayalı bir düzen yürürlükte bulunmuş, toplum değerleri, maddi-manevi kültür unsurları, kendisine özgü, yaşayan bir ceza hukuku ortaya çıkarmıştır. Bu suretle Türk toplum kültürünün bir ürünü, onun bir çeşit tezahürü olarak tecelli eden ve tarihin akışı içinde gelişen bu hukuk, en geniş manasıyla "töre" denilen kanun ve sosyal normlar bütününde, mutlak ifadesini bulmuştur.³⁴ Töreler Türklerin dini ve ekonomik yaşayışlarına göre şekillenmiş ve devlet tarafından koruma altına alınmıştır. İlk Türk devletlerinde töreler Kurultay tarafından korunmakla beraber Kağanların 'da bu kurallara uyma zorunluluğu vardı. Törelerde yapılmak istenen değişiklikler kurultaya sunulur ve kurultay tarafından kabul edilmedikçe uygulanmaya sokulamazdı. Hayvancılık ile uğraşan Türk toplulukları göçebe bir hayat sürmelerinden dolayı kurallar da bu doğrultuda hazırlanmıştır. Eski Türklerde uzun süreli hapis cezaları görülmezken kısa süreli hapis ve ölüm cezalarına daha sık rastlanırdı. Zaman içerisinde yerleşik hayata geçen Türk topluluklarında ceza sistemi de buna göre uyarlanmıştır.

Türklerde bir insan için ölümü gerektirmeyen suçlar genel itibariyle hapis, dayak ve uzaklaştırılma gibi cezalarla cezalandırılırken ölüme sebep olan bazı davranışlar da Türk toplumlarında yer almaktaydı. Genel olarak yasak kabul edilen fiiller şu şekildeydi: zulüm, haksızlık, yaralama, insan öldürme, kız kaçırma mülkiyete zarar verme hırsızlık, tecavüz, inançlara yönelik saygısız hareketler... Bu kategorilerde bulunan davranışlar ve suçlar derecelerine göre hafif ve ağır olan farklı şekillerde cezalandırılmaları yol açmıştır. Bu cezalar arasında dayak, toplumdan dışlanma, hapis, sürgün, teşhir edilmek, işkence, organlarından bazılarının kesimi,

³⁴ Feda Şamil Arık, "Eski Türk Ceza Hukukuna Dair Notlar I: Suçlar ve Cezalar", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. 17, S. 28, İstanbul, 1995, s. 1

ölüm vb. cezalar yer almaktadır. Ancak hemen belirtelim ki, bu suçlar dolayısıyla söz konusu olan cezalar ile bunların infaz şekilleri, zamana, mekâna, şartlara göre değişiklikler gösterebilmiştir. Bir suç ve cezası, bir Türk kavim veya topluluğunda çok ağır telakki edilip, ölümlle cezalandırılırken, bir başkasında bundan daha hafif olan cezalar verilebilmiştir.³⁵ Arık bu sözüyle suç ve cezanın yer ve zamana göre değişim gösterdiğini söylemektedir. Bu değişimler ortak bir hukuk kuralının eski Türk devletlerinde bulunmadığını bize göstermektedir.

Türklerin İslam'a geçişleriyle birlikte suç ve cezalara yönelik değişimler olmuştur. İslam'ın kuralları çerçevesiyle hukuk genişletilmiş ve buna göre davranılmaya çalışılmıştır. Bu değişimi ilk olarak Karahanlılar, Gazneliler, Selçuklular gibi Müslümanlığı kabul eden ilk Türk devletlerinde daha net bir şekilde görmekteyiz. Zaman içerisinde Türklerin farklı bölgelere yayılması ve hâkimiyet sınırlarını genişletmesiyle hukukunda değişimler de olmuştur. Örnek vermek gerekirse Osmanlılar üç kıtaya hükmetmiş Osmanlı Hukukunu da bu geniş alana göre şekillendirip genişletmiştir. Osmanlı İmparatorluğunda hukuk hem İslam dininden hem törelerden hem de fethedilen yerlerdeki hukuk sistemini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu durumdan mütevellit hukukta ikilikler ortaya çıkmış ve hukuk çatışması denilen sorunların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Hukuk'un koruyuculuğunu ve kullanılmasını Osmanlı devleti üstüne almış ve Devletin tayin ettiği memurlar dönemin ismiyle kadılar tarafından yürütülmüştür. Padişah mutlak gücünü korumuş, hukuk tarafından yargılanabiliysey de hükümdar otoritesini devam ettirmiştir. Bu süreç Sened-i İttifak anlaşmasına kadar varlığını korumuştur. Sened-i İttifak, 1808 yılında Osmanlı Sadrazamlarından Alemdar Mustafa Paşa'nın ülkedeki âyanları İstanbul'a çağırarak yaptığı padişah yetkilerini ilk defa kısıtlandığı antlaşmanın adıdır. Hukukçular tarafından Türk tarihinde anayasal düzene geçişteki ilk adım olarak çoğunlukla Sened-i İttifak kabul edilir. Türkiye'de anayasal hareketlerin başlangıç noktası olarak bu belgeyi kabul ederler. Sened-i İttifaktan sonra sırasıyla Tanzimat fermanı ve ardından Islahat fermanı imzalanmıştır.

³⁵ Arık, a.g.e., s. 15.

Tarihimizdeki ilk anayasa ise Kanun-i Esasi ismiyle bu gelişmelerin ardından yürürlüğe girmiştir. Kânun-ı Esasi temel kanun ve anayasa olarak çevrilebilmektedir. Osmanlının ilk ve aynı zamanda son anayasasıdır Kanun-i Esasi. Kanun-i Esasi 1876'da ilan edildi fakat 2 yıl sonra yani 1878'de padişah II. Abdülhamid 93 harbinin başlaması ile Anayasayı askıya almak zorunda kaldı. 1908 yılına değin askıda kalan Kanun-i Esasi 1908'de tekrar yürürlüğe girdi. Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar yürürlükte olan Kanun-ı Esasi 1924 Anayasasından sonra yürürlükten kaldırılmıştır.

2.6. Din ve Dindarlık

Din kavramının birçok tanımı olmasına karşın genel itibariyle insanların akıllarına benzer çağrışımlar getirmektedir. Fakat yine de genel olarak konunun daha iyi anlaşılabilmesi doğrultusunda aşağıda bazı kişilerin din tanımına dair görüşlerini vermeye çalıştık. Bu kişilerden biri olan Kirman din kavramının tanımını şu şekilde yapmaktadır: Din, kutsala, metafizik değerlere veya doğa-üstü bir güç olarak tanrı fikrine yer veren ve inananlara bir yaşam biçimi öngören inanç sistemi olarak tarif edilmektedir.³⁶ Usta ise Din, sözlük anlamı itibariyle; inanılıp bağlanılan düşünce, inanç, ülkü veya insanların anlayamadıkları, karşısında güçsüz kaldıkları doğa ve toplum olaylarını, gizemsel nitelikteki güçlerle açıklamaya yönelmeleri olgusu ve bu nitelikteki tasarımların kurallar, kurumlar, törenler ve simgeler biçiminde örgütlenmesini sağlayan düzen olarak ifade edilmektedir.³⁷ Kaya'da bu konudaki düşüncelerini şöyle anlatmaktadır: Din, insanı disipline eden, iç dünyasına manevi boyutlar kazandıran, bencilliklerini törpüleyen, aşırılıklarını frenleyen, bayağı duygulardan koruyan ve insanın kabalığını gidererek düşünce ve davranışlarını güzelleştiren bir hakikat olarak da tanımlanmaktadır.³⁸ Arabacı 'ya göre ise din: Yani din, “az ya da çok örgütlenmiş, transandantal, deneyüstü bir gerçeğe göre göreceli, içinde bulunduğu toplumda bütünleşme, kimlik oluşturma, kolektif bilginin açıklanması, yapısal olarak ferdi ve sosyal hayatın açıklanamaz özellikteki

³⁶ Kirman, a.g.e. s. 61.

³⁷ Niyazi Usta, Din ile İlgili Tutumlarımız ve Paradigma-Metodoloji Sorun, Dini Araştırmalar, 8 (22), Motif Yay., Ankara, 2005, s. 98.

³⁸ Selim Kaya, Ortaçağda Maraş'ın Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapısı Hakkında Genel Bir Değerlendirme, I. Kahramanmaraş Sempozyumu, Kahramanmaraş 2005, s. 6.

sorunlarına cevap gibi, bir ya da birçok işlevi gören inançlar ve pratikler bütünü olarak ele alınmaktadır.”³⁹ Günay ise sosyologların, dinin tanımına yönelik sözlerini şu şekilde dile getirmiştir. Din, doğru ile yanlış arasında farklılıkları gösteren ve yaşamın önemli konularına cevap veren doğaüstü bir güce duyulan bir inançtır. Din ve sosyolojisi konusunda bilimsel araştırmalar yapan ve bu araştırmalarla ün yapmış biri olan Emile Durkheim dini şöyle açıklıyor: Bir cemaat haline gelmiş olan fertlerin meydana getirdikleri mecburi inanış sistemidir. E. B. Tylor’a göre din: Ruhsal varlıklara olan inançtır. Keza James Frazer’a göre dini düşüncenin esası, insan hayatı ve tabiatüstü kudrete inanmaktır. Bu 2 ünlü bilim insanına göre din kavramının özü iman fikrine dayanır. Ama bu tür açıklamalarda tanrı konusu önemli bir yere sahip olunca Taoizm, Budizm, Konfüçyanizm, Jainizm... Benzeri dinlerde açıklama yapmak güç bir durum haline gelir. Bu yüzden bazı düşünürler özellikle Spencer dini, “sırlılık” kavramıyla açıklamıştır. Spencer’e göre din: Her yerde mevcut olan esrarlı bir inançtır. Max Müller ise dini sonsuzluktan sonra da devam eden, algılanan-algılanamayan ifade edilebilen-edilemeyen mücadeleleri olarak tanımlar.⁴⁰ Dinin bu denli farklı tanımı olması din konusu üzerine yapılan çalışmaları zorlaştırmaktadır. Din hem tanrıya inanış sonucu olarak oluşturulan kurallar çerçevesinde hareket etmek hem de tanrı inanışı yerine tanrılaştırılan kişilerin oluşturduğu öğretiler çerçevesinde hareket etmek şekillerinden oluşabileceği için tanrı kavramını tamamıyla din ile bağdaştırmak doğru olmayabilir. Günümüzde bazı inanışlara göre ise tanrı evreni yaratıp gitmiştir bu yüzden herhangi tanrısal bir kural kabul edilmemektedir.

Din hem bir inanış hem de bir düzen sistemidir. Dinin amaçlarından en önemlileri belli bir inanışa sahip insanları aynı çatı altında birleştirmek ve dünyada bir düzen oluşturmaktır. Bu amaç doğrultusunda günümüze değin birçok din kabul edilmiş, bu dinlerden bazıları kısa sürede ortadan kalkarken bir kısmı da uzun süre ayakta kalmıştır. Sosyal kurumlarda çok önemli noktaların başında dini sistemler yer almaktadır. Toplum yaşamının düzenlenmesi, kişilerin ahlaksal yapısı dünya ve

³⁹ Fazlı Arabacı, Alevilik ve Sünniliğin Sosyolojik Boyutları, Etüt Yay. Samsun, 2000, s. 22-23.

⁴⁰ Ünver Günay, Din Sosyolojisi, İnsan Yayınları, İstanbul, 2006, s. 217-223.

ahiret problemlerinin çözülmesinde din çok önemli bir konumda bulunmaktadır. Dinin sosyal düzen oluşturma gayesi üzerine Kirman, “Din kültürel bir evrenselliğe sahiptir. Yani yeryüzündeki bütün toplumların kültürü, bazı şekiller altında dini özellikler taşır. Dini hayat, toplumun kültürü içinde yayılır ve böylece halkın yaşayış tarzlarına, dünya görüşlerine tesir eder. İnsanların hayatını anlamlandırır. Bunun yanı sıra din, insanın kimliğinin oluşmasında hata ve kusurlarının telafisinde, her türlü suç ve kötü fiillerin önlenmesinde sosyal kontrol rolü olması gibi çok çeşitli fonksiyonları da üstlenmektedir”⁴¹ sözlerini dile getirmiştir.

Dini inançlar büyük oranda iyilik, kötülük, sevap, günah, doğru, yanlış ödül, ceza vb. gibi kavramlar ile ilgili olduklarından dolayı fiillerin sebeplerini araştırmada önemli görevlere sahiptirler. İğde ise bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir. Dini inançlar, aynı zamanda toplumun sosyal düzene has değer yargılarına da tesir ettiklerinden olağanüstü bir sosyal kontrol kuvveti sayılırlar. Din, sadece ilahiyatçıların iddialarına göre değil fakat aynı zamanda tarihçi, filozof, antropolog, etnolog, psikolog ve sosyologların incelemelerine göre de insanlık kadar eski bir tarihe sahiptir.⁴² Son yıllarda yapılan kazı çalışmaları ışığında tarihimizi aydınlatan bir gelişme yaşandı. Şanlıurfa’da gerçekleştirilen kazı sonucunda Göbekli Tepe tarihimize ışık tuttu. Göbekli Tepe’nin bu denli önemli olmasının nedeni tarihte din anlayışına yenilikler getirmesidir. Dinlerin insanların henüz yerleşik yaşama geçilmeden önce de var olduğunu ispatlayan bu gelişme insanların daha avcılık ve toplayıcılık zamanlarında bile mabet inşa ettiklerini ve bu mabet çevresinde ayinler, törenler düzenlediklerini bize göstermiştir. Dinin her çağda ve her toplulukta var olduğuna bir kanıt özelliği taşıyan bu keşif insanların din anlayışı üzerine bize somut deliller göstermektedir. Bütün toplumları sarıp sarmalayan bir konu olan dinin, insanların ve toplumun yaşamında dogmatik özelliği de vardır. Bu konu hakkında Günay, H. Bergson’un şu sözlerine çalışmasında yer vermektedir. Öyle ki, yüzyılımızın sezgici filozoflarından H. Bergson, Ahlak ve Dinin İki Kaynağı adlı

⁴¹ Mehmet. A Kirman, “Modernizmin Sonuçları ve Din”, İslam Düşüncesinde Gelenek ve Yenileşme Sempozyumu KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi, Kahramanmaraş, 2006, s. 67-79.

⁴² İğde a.g.e., s. 12.

meşhur eserinde “Geçmişte ne ilmi ne sanatı ne de felsefesi olan insan toplulukları bulunduğu gibi bugün de bu tür toplumlara rastlanabilir. Fakat dinsiz toplum asla var olamamıştır”, derken din olgusunun gerçekliğini ifade etmiştir.⁴³

Dindarlık kavramını ise kısa bir şekilde tanımlamak gerekirse din, insanların tanrıya veya belli öğretilere sahip inanışlar doğrultusunda yaptıkları ibadetlerin tamamını ve bu inanışa göre fiillerinin nasıl olması gerektiğini düzenleyen davranış ve kuralların bütünü olarak ifade edilebilir. Tabi ki bu konu da birçok tanım yapılabilir bu konuda tanım yapanlardan biri olan Bilgin’in ise dindarlık üzerine düşünceleri şunlardır: Diğer bir ifadeyle din, hayatı çepeçevre kuşatan, belirli kural, emir ve yasakları bulunan, bu bağlamda dindarlık perspektifleri sunan, dindarlarına değişik, çeşitli direktifler veren ve sınırları bazen esnek bazen sert bir şekilde çizilmiş bir yaşam tarzı, bazen statik bazen dinamik hayat döngüsü sunan, değişik yaşam alanlarında davranış biçimleri öngören öğretiler bütünüdür.⁴⁴ Ayverdi’nin bu konudaki düşünceleri de şu şekildedir. Dindarlık, bir dinin günlük hayatta büyük bir öneme sahip olmasıdır. Dindar ise, bağlı bulunduğu dinin emir ve yasaklarına hakkıyla uyan, dinine kuvvetle bağlı olup gereklerini yerine getiren kimse demektir. Başka bir ifadeyle dindar, mensubu olduğu dinin inanç, ilke, pratik ve sembollerini içselleştirip bunları tutum ve davranışlarında sergileyen kişidir.⁴⁵ Yani bir kimsenin dindar olduğu ifade edildiğinde onun sahip olduğu inanç çevresindeki kişisel davranışları hakkında bilgiler edinilebilmektedir. Bu konuda yine Ayverdi’nin şu sözleri konuya açıklık getirmektedir. Çünkü inancın maddi ve manevi işaretleri içinde birey, kendi sosyal statüsünden hareketle tanrısal gerçekliğe bağlanmakta, gündelik yaşamın bütün etkilerini üzerinde taşıyan bir gerçeklik teması içinde dini, hayatın işlevsel bir göstergesi haline getirmektedir Dindarlığı, dindar olma, kişinin herhangi bir dinsel yapıya bağlı olma ve dinin emirlerini gayretle yerine getirme durumu, kişinin mensubu olduğu dine ait inanç, ibadet ve sembollere ilişkin kabul,

⁴³ Günay, a.g.e., s. 224.

⁴⁴ Beyza Bilgin, “Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri”, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 24: 469-483. Ankara, 1981, s. 2.

⁴⁵ İlhan Ayverdi, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul, 2008, s.726.

yoğunlaşma ve meşgul olma derecesi olarak tanımlayabiliriz.⁴⁶ Okumuş ise bu konuda şunları söylemektedir: Dindarlık, insanın iman-amel temelinde ortaya koyduğu dinî tutum, deneyim ve davranış biçimini, yani dinî yaşantıyı veya dindarca hayatı; inanılan dinin emir ve yasakları doğrultusunda yaşamayı ifade eden ve inanç, bilgi, tecrübe, duygu, ibadet, etki, organizasyon gibi boyutları olan bir olgu olarak anlaşılabilir.⁴⁷ Dindarlığı tam olarak tanımlaması zordur, ancak farklı şahıslar bu kavramı genel olarak dini yönelimler ve katılımı ile ilgili olarak görmüştür. Bu bilgilerden hareketle genel olarak var olan bir inanış sisteminin kurallarını benimseyen insanların bu inanış sistemindeki görev ve sorumlulukları yerine getirme derecesi olarak dindarlık kavramını açıklayabiliriz.

Dindarlığın birçok tanımı bulunmasına rağmen derecesi ve şekli üzerine bir uzlaşma toplumlarda henüz mevcut değildir. Bu yüzden dindarlık kavramı çeşitli kesimler tarafından suiistimal edilebilmektedir. Dindarlık adı altında belli kesimleri iyi veya kötü göstermek mümkündür. Günümüzde iki yönlü olarak bu durum karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı bir kesim insan, dindar adı altında çeşitli suçları işleyen kesimlerden dolayı din ve dindarlara karşı cephe almışken başka kesim insanlar da iyi olarak nitelenen davranışlardan kaynaklı belli dini gruplara aidiyet hissiyatı içerisinde bulunmaktadır. Dindarlığın somut bir ölçütü olmamasından kaynaklı kişilerin dindar olup olmaması konusunda kesin bir yorum yapmak mümkün değildir. Farklı dinlere mensup insanlar tarafından farklı dindarlık ölçütleri bulunmasından dolayı insanlar çoğu zaman sapkın veya dinsiz olarak ta yaftalamakta ve dünya tarihi boyunca sırf bu düşünceden dolayı birçok savaş gerçekleşmektedir. Haçlı seferleri vb. türden hareketler din ve dindarlık altında yeryüzünde bozgunculuk çıkarmakta ve insanlara maddi ve manevi zararlar yaşatmaktadır. Yakın tarihte İŞİD gibi örgütlerinde güttükleri benzeri amaçlar sebebiyle yaşanan birçok olay, insanlık tarihinde unutulmayacak vahşetler arasında yer almaktadır.

⁴⁶ Ayverdi, a.g.e., s. 726.

⁴⁷ Ejder Okumuş, “Gösterişçi Dindarlık” Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, VI, S. 2, İstanbul, 2006, s. 26.

2.7. Dinde Suç ve Ceza

Din ile suç kavramları, birbirleriyle benzer bir tarihsel sürece sahiptirler. Koç bu konu hakkında düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir: “İki kavramda geçmişten günümüze değin uzanan bir süreç ile toplumdaki varlıklarını devam ettirmektedir. Dinin sosyal hayattaki varlığının suç olgusundan daha fazla olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte suçun varlığı, dinin de meşru veya gayrimeşru gördüğü eylemlerin bir tezahürüyle gerçekleşmektedir. Dinin sosyal hayatta çevrelediği bireyi kontrol etmesi, engellemesi ve yönlendirmesi, suç eylemlerinin tanımlanmasındaki önemli konulardandır.”⁴⁸ Din ile suç kavramları arasında bir ilişkinin var olduğu, günümüzde birçok bilim alanında bilimsel açıdan tespit edilmiş durumdadır. Dindarlık, yapılan birçok araştırmaya göre suçluluk ile negatif yani ters bir ilişki içinde yer almaktadır. Bir kısım araştırmalarda dindarlık ile suçluluk arasında pozitif yani aynı yönde bir ilişki olduğu görülmüştür. Bazı araştırmalarda ise dindarlık ile suçluluk arasında karmaşık ilişki olduğu ya da suçun türü, şekli ile din suç arasındaki ilişkinin değişebileceğini göstermiştir.

Toplumsal yaşamın vazgeçilmez parçalarından biri olan din, toplumsal bir düzen olarak içinde karmaşık sosyal ilişkiler ağını bulundurmaktadır. Dinler bireylere, gruplara ve toplumlara bilgi, iman, düşünce, tutum, ahlak, davranış, ayinle ilgili, cemaat, organizasyon ve kurum gibi alt dallarıyla etki etmektedir. Din hem toplumu, kültürü, yaşamları etkilerken hem de onlardan etkilenir ve onlarla birlikte şekillenir. Bu manada din, yaşamın birçok önemli sorunlarıyla ilgili çözüm tarzlarını, insanları ilgilendiren çeşitli durumları ve davranışları içine alarak sözgelimi doğayı, doğal olgu ve ihtiyaçları belirli bir açıdan değerlendirmekte ve böylelikle bireylerin doğal olaylara karşı belli bir tavır takınmalarını sağlamaktadır. Bu tavır ise ret, inkâr, feragat, tasvip, kabul ve şükran dolu bir teslimiyet olarak kendini göstermektedir.⁴⁹ Ayriyeten kişinin bu davranışları, onun çerçevesini de göstermektedir. Bundan dolayı sınırı aşan her çeşit fiil veya sapkınlık suç olarak kabul edilmekle birlikte bu

⁴⁸ Bekir Koç, “Din-Suç İlişkisi: Bingöl Örneği”, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Bursa, 2020, s. 51.

⁴⁹ Koç, a.g.e., s. 54

davranışlara dinin hangi açılardan yaklaştığı önem arz etmektedir. Bazı dinlerde suç sayılan olgular bir başka dinde suç olarak görülmebilmektedir. Dinler arasındaki bu farklılıklar ortak bir düzenin oluşmasına engel teşkil etmektedir. Lakin genel olarak suç olarak görülen ortak olgular da yer almaktadır.

Dinlerde işlenen suçlara karşı bazı yaptırımlarda söz konusudur. Bu yaptırımlar ceza olarak nitelenmektedir. Dinde cezalandırma sistemi genel olarak manevi boyuttur lakin sosyal bir düzen kurma amacı güden dinlerde maddi yaptırımlarda yer almaktadır. Günümüzde bazı toplumlarda din kuralları genel olarak hukuka yardımcı maddi yaptırımı olmayan manevi bir ceza sahibi olarak görülürken bazı toplumlarda ise dini yönetimin ağırlık kazandığı görülmekle beraber maddi yaptırımlar ön plana çıkmaktadır. Birçok dinde ilk suç olarak kabul edilen bir hadise bulunmaktadır. Bu hadise Hz. Âdem ile Hz. Havva'nın tanrının yasaklamış olduğu yasak ağaçtan kopardıkları meyveyi yemeleridir. Bu olay kısaca şu şekildedir. Tanrı Hz. Âdemi yarattıktan sonra ona arkadaşlık yapması için Hz. Havva'yı yaratmıştır. Cennet bahçelerinde özgürce yaşayan bu ilk insanlardan tanrı sadece bir ağaca yaklaşmamalarını istemiştir. Bu insanlık tarihindeki ilk kural olarak kabul edilebilir. Belli bir süre sonra Hz. Âdem ve Hz. Havva bu yasak ağacın meyvesinden yemiş ve insanlık tarihindeki ilk suçu işlemişlerdir. Bunun üzerine tanrı insanlık tarihindeki ilk cezayı uygulayarak Hz. Âdem ve Hz. Havva'yı cennetten çıkarmıştır. Birçok din de farklı versiyonlara sahip olan bu hikâye özellikle 3 semavi dinde ortak bir anlatı olması bakımından önemlidir. Dinler de bu tip ortak suç ve cezalar olmasının yanında farklı suç ve cezalarda bulunmaktadır. Farklı dinlerde farklı suç ve ceza kavramları yer almasından dolayı aşağıda üç semavi din ve diğer dinlerde suç ve ceza adı altında konuya genel bir bakış kazandırmak için şu örnekler verilebilir.

Yahudi dininin inanış ve yasalarına göre suç ve suça verilen cezalar çeşitlilik göstermektedir. İnsanların işlemiş oldukları suçların niteliği ile bu suçların derecesini oluşturan durum, Tanrı'nın ve insanın hakkını ihlal etmektir. Ayriyeten kutsal kitaplarda cezasının belirtilmiş olup olmadığı açısından da farklılık gösteren suçların yanında kıyas yöntemi ile belirlenmiş olunan ve cezasının derecesine göre sınıflandırılmış suçlar da bulunmaktadır. Yahudilik inancında tanrıyı reddetmek onun verdiği emirleri yerine getirmemek ve koyduğu yasakları çiğnemek suç olarak kabul

edilir. Kısaca günümüz diliyle açıklamak gerekirse, Yahudilikte ceza kavramının var olabilmesi için suçun olması, suç ve ceza kavramlarıyla ilgili prensiplerin var olması gerekmektedir. Bu prensipler maddi ve manevi unsur, fail ve ehliyet, suçun kanuniliği ve hukuki konusu, cezalandırmada şahsılık ve cezanın amacı gibi prensiplerdir. Suçu işleyenin tespit edilip cezaya çarptırılabilmesi için kişinin herhangi bir baskıya uğramadan hür irade ile eylemlerini gerçekleştirip gerçekleştirmediği önemlidir. Zira özgür iradesiyle eylemi meydana getirmediğinin tespit edilmesi durumunda, zanlının işlemiş olduğu suçun karşılığında herhangi bir ceza alması mümkün değildir. Suç işlemeye zorlanan bir kişi kendisinin vereceği beyanın doğruluk derecesine göre suçsuz addedilebilmektedir.⁵⁰ Yahudilik diğer 2 semavi dine göre daha eski bir inanişaya sahiptir. Bu yüzden diğer dinler üzerinde de etkileri bulunmaktadır. Ayriyeten tarihi bakımından diğer dinlerden daha eski olması zaman içerisinde değişim ve dönüşüme uğrama açısından etkilenmiş olabileceğini de gösterebilmektedir. Günümüzde Yahudiler genel olarak İsrail devleti sınırları içerisinde yaşamakla beraber dünyanın birçok yerinde kabul edilen bir din olarak karşımıza çıkmaktadır bu dine inanan insan sayısı diğer iki semavi dine oranla daha azdır. Bu dinin de diğer dinlerdeki gibi; Ölüm Cezası, Taşlama, Yakılma, Boğma, Kısas, Kırbaç, Dışlanma, Dinden çıkarılma, Hapis, Sürgüne gönderilme, Tazminat, Mal varlığına el koyulması, Manevi Cezalar vb. cezaları vardır.

Hristiyanlık günümüzde en yaygın dinlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Hristiyanların inandığı kitabın adı İncil olmak ile beraber gerçek İncil üzerinde tartışmalar devam etmektedir. En yaygın olarak kabul edilen dört İncil ile birlikte eski Ahit dediğimiz Tevrat da Hristiyanlar arasında kabul görmektedir. Hristiyanlıkta genel olarak Hz. İsa'nın çektiği acılarla kötülüğü ve günahı üstlendiği düşünülmekle beraber belli yasaklar ve cezalar da söz konusudur. Hristiyanlıkta, aslı günahlar dışında fiilî günahlar bulunmaktadır. Fiilî günahlar da kendi içerisinde ölüme sebebiyet veren günahlar ile bağışlanabilecek günahlar olarak iki kola

⁵⁰ Mustafa Yiğitoğlu- Mustafa Göregen “Yahudilikte Suçlar ve Cezalara Dair Bir Değerlendirme”, 1. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi, 23-25 Kasım, Karabük, 2018, s. 832.

ayrılmaktadır. Günahı başka bir açıdan yorumlayan Hristiyan din adamları var olan bütün günahların sebebinin insanın doğasında olan yedi zaaf olduğunu söylemişlerdir. Bu günahlar Hristiyan âleminde yedi ölümcül günah olarak adlandırılmıştır. Kitab-ı Mukaddes'te bir liste halinde yer almayan bu günahlar, kibir, açgözlülük, şehvet, öfke, haset, tembellik ve oburluktur.⁵¹ Bu günahlar, insanların hayatlarında işledikleri günahların birçoğunun kaynağı olarak kabul edildiğinden ötürü mühimdir. Hristiyan din adamları insanları yedi ölümcül günah konusunda bilgilendirip davranışlarını kontrol edebilmelerini öğretmeye çalışarak insanların günah işlemelerinin önüne geçmeye çalışmaktadır. Hristiyan inancında günah, kavramı kısaca, Yaratılmış olanın, Yaratanın kurallarına karşı gelmesidir. Seviyesi hiç fark etmeksizin günahların hepsi, Tanrı'nın kurallarının yani yasasının ihlal edilmesi olarak kabul edilmektedir. Farklı bir şekilde anlatmak gerekirse, Tanrı'nın yasasının isteyerek ve bilerek çiğnenmesi olarak kabul edilen kötü davranışlara günah denilmektedir. İnsanın kendisine, komşusuna yahut Tanrı'ya karşı gerçekleştirdiği ve akliselime aykırı her türlü kasıtlı davranış, nihayetinde Tanrı'ya karşı işlenen bir suç telâkki edildiğinden günah olarak kabul edilmektedir.⁵² Hristiyan dininde günahların bazı ortak tarafları bulunmaktadır. Bunlar yasalara karşı gelmek, Tanrı'dan uzaklaşmak Tanrı'nın sözlerine itaat etmemek vb. başlıklar altından ifade edilebilmektedir. Yukarıda ifade ettiğimiz gibi Hristiyanlıkta bütün kötülüklerin kaynağı olarak yedi büyük günah görülmektedir. Bu yedi büyük günah; “Haset, Tembellik, Şehvet, Öfke, Kibir, Açgözlülük ve Oburluk” günahlarıdır.

Müslümanların kutsal kitabı olarak kabul edilen Kur'an-ı Kerim'de suç ile ilgili durumlar genel manada cürüm kavramıyla karşılık bulsa da zenb, isyan, hatie, ism, münker ve fahşa gibi kavramlar da kullanılmaktadır. Tüm bu kavramlar, suça dair tek bir nitelemeyi içinde barındırmaktadır.⁵³ Köken olarak Farsça olan günah kelimesi, ilahi emir ve yasaklara karşı gelmek ve bu yasak ve emirlere uymamak anlamlarına gelmektedir. Bu kavram bütün dinlerde mevcuttur. Zira dinin olduğu her

⁵¹ Muhammed Güngör, “Hristiyanlıkta Yedi Ölümcül Günah”, *Medeniyet Dergisi*, C. 17, S. 45, İstanbul, 2014. s. 36.

⁵² Güngör, a.g.e., s. 37.

⁵³ Koç, a.g.e., s. 55.

yerde din ile ilgili emir ve yasaklar bulunması oldukça doğaldır. Günah, genel anlamıyla emir ve yasaklara uyulmaması ve yapılması istenen davranışların yerine getirilmemesi olarak ifade edilebilmektedir. Günah kavramı, Kur'an-ı Kerim'de hukuki suçu ya da yanlış ve çirkin fiili anlatan bir kavram olarak sû' (seyyie), hubs, kalpteki teşekkülü ve olumsuz tesiri ile zeyğ, reyn ve kasve kelimeleriyle ilişkilendirilmektedir.⁵⁴ Buradan da anlaşılacağı üzere suç, İslam inancında Allah'ın yasaklamış olduğu bir davranışı yapmak ya da emretmiş olduğu bir şeyi yerine getirmemek, isyan etmek olarak ifade edilmekte ve bu davranışlardan dolayı dünyada ve ahirette bazı cezalara uğranılacağı görülmektedir.

Ceza kelimesi ise sözlük anlamı itibariyle, bir fiilin karşılığı veya bedeli iyi ya da kötü bir davranışa yönelik bir yaptırım olarak açıklanabilmektedir. İslami literatürde ceza, genel olarak dünyevi veya uhrevi mahiyette özendirici veya caydırıcı müeyyideden ibaret bir anlamı; özel olarak ise dünyada hukuk düzeni tarafından suçluya uygulanacak maddi ve manevi yaptırımları ifade etmektedir.⁵⁵ İslam'daki bulunan suç ve ceza konuları günümüz hukuk kuralları ile bazı noktalarda örtüşmektedir. Örnek vermek gerekirse; kural ve yasakların belli olduğu, bireylerin sınırlarının çizildiği yapabileceği ve yapamayacağı davranışların belirlendiği, cezanın şahsi oluşu ve cezaların suç oranında olması gerektiğini söyleyen ayetler Müslümanlığın kutsal kitabı olan Kur'an-ı Kerim'de bulunmaktadır. Müslümanlıkta suç kavramı, kişilerin dini kurallara aykırı yaptıkları fiiller ile ilişkilendirilmektedir. Kişinin, yaptığı aykırı davranışlar karşılığında bir ceza görmesi İslam dininde bazı şartlara bağlanmaktadır. Bu şartlardan bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: Akıl sahibi olmak ve buluğ çağına gelmiş olmak, kişilerin dinen sorumlu tutulmasının şartlarındandır. Müslümanlıkta insanların, yaratılışından ötürü suç işlemeye meyilli olduğu düşüncesi yer almaktadır. İlk insanlar olan Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın şeytanın oyunları sonucunda aldatılmaları ve bu sebepten ötürü cennetten çıkarılmaları, insanların hata yapabileceğini ve suç işlemeye meyilli bir yönünün bulunduğu bir kanıttır. Bu konuda birçok hadis ve rivayet bulunmaktadır. Bu

⁵⁴ Koç, a.g.e., s. 55.

⁵⁵ Koç, a.g.e., s. 56.

hadis ve rivayetlerde insanların hepsinin sapma fiiline meyilli olduğu ve suç işlemenin insani bir özellik olduğunu ifade edilmektedir. Sonuç olarak İslam dini, inananlarını belirli kurallarla sorumlu tutmakta ve bunlara uyulmaması durumunda çeşitli cezalar öngörmektedir. İslamiyet’te “Zina Etmek, Cana Kıymak, Yalan Söylemek, İftira Etmek, Haram Yemek, Müslümanlarla savaşmak, Hırsızlık Yapmak ve Şirk Koşmak” büyük günahlardan (suçlardan) sayılmaktadır.

Dinin genel bakış açısına göre dünya bir imtihan yeridir. Bu neden ile dinler, Tanrı’nın istediğı ve istemediğı davranışları açıkça ifade etmeye çalışmışlardır. Genel olarak Tanrı’nın yasakladığı davranışları şu şekilde sıralayabiliriz. Başka ilahlara tapmak anne-babaya saygısızlık, cana kıymak, zina etmek, hırsızlık, yalan söylemek, iftira, yalancı şahitlik, komşu hakkını yemek, kendini beğenmek, cimrilik, gibi. Buna karşılık anne ve babaya itaat, sevgi ve saygı, mülkiyete ve emeğe saygı, dürüst olmak, çalışkan olmak, sabretmek ve affedici olmak, iffetli olmak, alçakgönüllü olmak, cömertlik olmak, kanaatkârlık, hoşgörölü olmak, merhametli olmak birçok dinin övdüğü ve yapılmasını emrettiğı davranışlardır. Yine ailenin önemi ve korunması, eşlerin arasında saygı, sevgi ve sadakatin olması, zor şartlarda vefa ve ailenin sürekliliğini sağlamaya çalışmak, eşlerin karşılıklı hak ve sorumluluklarına önemli görülen konulardır. Dinler genel olarak toplumda sosyal düzen oluşturma amacıyla çeşitli yasak ve kurallar getirmeye çalışmıştır. Yukarıda saydığımız bu kavramlar genel olarak birçok dinin ortak noktası olarak nitelendirilebilir.

2.8. Dindarlık ile Suç İşleme Arasındaki İlişki

Dindarlık ile suç işleme arasındaki ilişki göz ardı edilemez. Dinler bazen suçun işlenmesinin önüne geçerken bazen de suiistimal edilmelerin sonucunda bazı suçlara neden olabilmektedirler. Dindarlık ve suç işleme arasındaki ilişki üzerine Furseth, Durkheim’in ve Parsons’ın görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir: Dinin işlevi, topluma ve toplumun yararına hizmet etmektir. Bu nedenle din, toplumun birliğini sağlamaya hizmet ederek toplumsal bir işlevi yerine getirir. Toplumun bir

bütün olduğunu iddia eden Durkheim, bu bütünlüğü yapısal ve ahlaki açıdan iki temele dayandırdığı sosyal dayanışma kavramı ile açıklar.⁵⁶ Yapısal öğeler, toplumsal iş paylaşımı ile ilgilidir ve toplumsal birlikteliği ve dayanışmanın artmasına katkı sağlar. Ahlaki öğelerde din çok önemli bir yere sahiptir ve bu durum toplumsal kaynaşmaya birlikteliğe ve dayanışmaya katkı sağlamaktadır. Durkheim'in sözleri ışığında dinin toplumsal bütünleşmeyi sağladığı bu şekilde toplumda iş birliğini oluştuğunu söylemektedir. Bu yararlarından dolayı dinin suç işleme konusunda önleyici bir rol oynadığını söyleyebiliriz.

Durkheim 'in ardından işlevselci kuramın en önemli isimlerinden biri olarak kabul edilen Parsons, dinlerin toplumlarda çok farklı fonksiyonlarının ve yararlarının olduğunu söyler ve ayriyeten dinlerin işlevsel boyutlarından en önemlisini de toplumun istikrarı ile düzenini sağlama amacı olduğunu söylemiştir. Parsons'a göre, toplum için din hayati bir fonksiyona sahip olduğundan modern toplum yapılarında da din her zaman önemli bir yere sahip olacaktır. Parsons'a göre, bireyin davranışı, toplumda var olan hâkim değer sistemindeki normlar tarafından belirlenir. Bu nedenle çoğu zaman bireysel eylemler ile toplumsal normlar arasında doğrudan bir bağ vardır. Ancak Parsons, dinin toplumdaki fonksiyonunu tamamen olumlu olarak ele aldığı için eleştirilir.⁵⁷ Parsons ise olaya tamamen tek taraflı olarak baktığı için eleştirildiği yukarıda da ifade edilmektedir. Parsons'a dinin toplumdaki varlığını tamamen olumlu görmektedir fakat bu görüş din adı kullanarak yapılan ifadeleri açıklamamaktadır.

Birçok dinde, belli davranışlarda açık ve somut yönlendirmeler yer alırken bazı dinlerde ise bu konu oldukça soyut kalmaktadır. Bazı dinlerde, günlük yaşam dini emirler ile daha az şekillenmektedir; din, işlevi bakımında yalnızca genel standardı oluşturur ve kişi bu emirleri günlük yaşamda yorumlama gücünü kullanarak uygular. Dindar olmasının ödülü doğrudan olabileceği gibi geleceğe yönelik ümit edilebilir de olabilir. Doğrudan ödüller; manevi huzura kavuşma, korku

⁵⁶ İnger Furseth -Pal Repstad, *Din Sosyolojisine Giriş*, Birleşik Kitabevi Yay. Ankara, 2011, s. 71-74.

⁵⁷ İnger Furseth- Pal Repstad, a.g.e., s. 93-94.

ve endişeden kurtulma ile güven duygusudur. Gelecekle ilgili beklenen ödülleri ise, kurtuluş, sonsuz hayat, cennet, daha iyi bir dünyevi konumda yeniden doğuş vs. olabilir.⁵⁸ Kişinin dindarlığının sonucu olarak yapması gerekenler ile ilgili beklentiler bulunmakta, yapması ve yapmaması gereken fiiller genel olarak dinlerde belirtilmektedir. Dinlerde genellikle yapılması istenen ve istenmeyen davranışlar bulunmaktadır. Bu kurallara uyulup uyulmamasının seviyesine göre dindarlık düzeyleri ortaya çıkar. Bu kural ve yasaklara uyulmadığı takdirde kişiler bazı yaptırımlara da uğrayabilirler.

Kızmaz, eserinde Din ile suç ilişkisinde yapılan araştırmalar, Hirschi ve Stark'ın "Hellfire and Delinquency" araştırması ile ilk adımlarını atmıştır. Bu araştırmada Hirschi ve Stark dini bağlılık ile suç arasında bir ilişkinin bulunmadığını söylemişlerdir. Yapılan çalışmanın ardında suç ve dini bağlılık arasındaki ilişkiye ilişkin çalışmalarda elde edilen bulguların bazı zamanlarda doğrulandığı bazı zamanlarda ise doğrulanmadığı görülmüştür. Söz konusu çalışmaların bazılarında pozitif bazılarında negatif bir ilişki bulunurken bazılarında ise hiçbir ilişkiye rastlanmamıştır.⁵⁹ Bu çerçevede din ve suç ilişkisini konu edinen araştırmaların sonuçlarını dört grupta inceleyebiliriz. Birinci görüş din ve suç işleme arasında pozitif bir ilişkinin varlığını yani dindar olmanın suç işlemeyi artırdığını ifade eden araştırmalardır. Bu görüşe göre dindarlık azaldığında suç oranı da azalmaktadır. Bu çerçevede, Chadwick ve Top, Mormonlar'a bağlı bir grup olan LDS kilisesine üye 2143 genç ile 1990 yılında yaptıkları çalışmada; dindarlık ekolojisi hipotezini test etmiş ve dinin sadece yüksek dindarlık gösteren bölgelerde suç üzerine negatif bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır.⁶⁰ Lombroso da "Suç İşlemenin Sebepleri" çalışmasında ise ateistlerin sayıca fazla olduğu yerlerde suçluların az olduğunu iddia etmiştir.⁶¹ Dindarlık ve suç işleme arasında bulunan ilişkinin pozitif

⁵⁸ Charles Y. Glock, *Dindarlığın Boyutları Üzerine*, Vadi Yayınları, Ankara, 2007. s. 268.

⁵⁹ Zahir Kızmaz, "Ceza veya Kriminal Yaptırımın Suç Oranları Üzerindeki Caydırıcı Etkisi" Sosyal Bilimler Dergisi, 2005, s. 204.

⁶⁰ Fatma Kenevir, "Suç, Sosyal Sapma Ve Din: Suça Karışan Kadınların Dini Bağlılık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma", Dini Araştırmalar Dergisi, C. 18, S. 46, İstanbul, 2015, s. 239.

⁶¹ Kenevir a.g.e. s. 239.

yönde olduğunu ortaya koyan araştırmaların oranı oldukça azdır. Dindarlık ve suç işleme ilişkisine dair yapılan araştırmalarda ortaya çıkan 2. grup sonuç ise, bunların arasında bulunan ilişkinin karışık olduğunu söyleyen araştırmalardır. Benda ve Corwyn'ın devlete bağlı dört lisede, 724 genç ile yaptığı din-suçluluk ilişkisine dair araştırmada, bu ilişkinin karmaşıklığı açıkça görülmektedir. Buna göre, genel suçluluk içerisinde, din ve suç, sadece statü suçları açısından ilişkilidir ve ilişkinin anlamı daha çok dindarlık ölçeğinin niteliğine bağlıdır.⁶² 3. grup araştırma sonuçlarında, dindarlık ve suç işleme arasında negatif bir ilişkinin varlığını söylemektedir. Konuyla ilgili kuramların çoğu, ilişkinin negatif olduğunu varsaymıştır.⁶³ Johnson ile arkadaşları suç-dindarlık arasındaki ilişki konusunda gerçekleştirdikleri 40'a yakın meta-analiz çalışması verisi ışığında genel itibarıyla aralarındaki ilişkinin ters olduğunu görmüşlerdir. Bazı çalışmalarda ise aralarından anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Yapılan çalışmaların yalnızca bir tanesinde suçluluk ve dindarlık arasında olumlu bir ilişkinin bulunduğunu tespit etmişlerdir. Johnson'un tek gerçekleştirmiş olduğu ve diğer çalışmalara oranla daha geniş kapsamlı incelediği ve araştırdığı suç-dindarlık arasındaki ilişki konulu meta-analiz araştırmasında, 109 çalışmayı değerlendirmeye almıştır. Buna göre yapılan çalışmaların %89'unda din ve suçluluk arasında ters bir ilişki olduğu ortaya çıkarken, sadece bir çalışmada dindarlığın suçu artırdığı ve geriye kalan diğer çalışmalarda dindarlık ve suç arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı veya aralarında karmaşık bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.⁶⁴ Sonuç olarak yapılan araştırma sonuçlarının önemli bir bölümü dindarlık ile suçluluk arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Araştırma sonuçlarının toplandığı son grup ise, dini bağlılık ve suç ilişkisinin, suç türlerine göre değiştiği bulgusudur.⁶⁵ Bu nedenle bu gruba göre suçun türüne göre ele alınması gerektiği savunulmalıdır. Bu konu üzerine yapılan araştırmalar dindarlık ve suç işleme arasındaki ilişkinin, uyuşturucu ile alkol kullanımı gibi konularda ve intihar etme, eşcinsellik gibi konuları önleme konusunda

⁶² Kenevir, a.g.e. s. 239

⁶³ Kızmaz, a.g.e. s. 206

⁶⁴ Kenevir, a.g.e. s. 240

⁶⁵ Kenevir, a.g.e. s. 240

pozitif bir rol oynamaktadır. Bu düşünceye göre dindarlık düzeyi arttıkça bu tür suç ve sapmalar azalma eğilimi göstermektedir. Dini bağlılık ve suç ilişkisinde gözden kaçırılmaması gereken bir diğer husus da dindarlığın fundamentalist ya da asketik gruplarda ve bazı dinlerde daha etkili olduğudur. Örneğin; Katolik ve Protestanlara kıyasla Yahudilerin suça karışma oranları daha düşüktür.⁶⁶ Kenevir'in bu sözlerinden yola çıkarak dile getirebiliriz ki bazı dinler bazı dinlere göre suçu önleme konusunda daha işlevsel rol oynamaktadır. Fakat iddia edilen bu fikrin doğruluğu konusunda elimizde herhangi bir veri bulunmamak ile birlikte bu konuya yönelik bir çalışma yapılabileceği gerçeğini göstermesi yönünden önemli bir iddiadır.

Genel olarak yukarda verilen bilgiler ışığında dindarlık ve suç arasında ilişkinin pozitif yönlü olduğu görüşü ağır basmaktadır. Bazı çalışmalarda aralarında bir bağlantı olmadığı söylene de çalışmaların çoğunda ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Dindarlığın artışı ile suçun çoğalması arasında pozitif bir ilişkinin bulunduğu teorilerin azınlıkta olduğu ve genel olarak dindarlığın artması ile suçların azaldığı görülmektedir.

⁶⁶ Kenevir, a.g.e. s. 240

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. UYGULAMA

“Mahkûmların Suç İşleme Sebepleri ve Dindarlık Düzeyleri (Diyarbakır Cezaevi Örneği)” isimli araştırmamızda Diyarbakır 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 20 mahkûmla yapılan anket çalışmasında önce mahkûmların Sosyo-demografik kimlikleri tespit edildi. Mahkûmların Sosyo-demografik kimlikleri tespit edildikten sonra mahkûmların suç işleme sebepleri, mahkûmların cezaevi öncesi dindarlık durumları ve mahkûmların cezaevindeki dindarlık düzeyleri yapılan anket çalışmasıyla tespit edilmeye çalışılmıştır.

3.1. Araştırmaya Katılanların Sosyal Kimliği

Tablo-1: Mahkûmların Sosyodemografik Durumları

Değişkenler		Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	20	100,0
Yaş	30-45 yaş arası	4	20,0
	49-60 yaş arası	6	30,0
	61-66 yaş arası	7	35,0
	70-75 yaş arası	3	15,0
Ceza İnfaz Kurumunda Geçirdiği Süre	5-10 yıl	3	15,0
	10 yıl ve üzeri	17	85,0
Eğitim Durumu	Okuryazar değil	3	15,0
	İlkokul	4	20,0
	Ortaokul	7	35,0
	Lise	6	30,0
Doğduğunuz Yerleşim Yeri	Köy	12	60,0
	İlçe	4	20,0
	İl	3	15,0
	Büyükşehir	1	5,0
Yaşamınızı Sürdüğünüz Yerleşim Yeri	Köy	4	20,0
	İlçe	2	10,0
	İl	6	30,0
	Büyükşehir	8	40,0

Çalışmaya 20 erkek mahkûm katılmıştır. Katılımcıların yaşları incelendiğinde, 30-45 yaş arası 4 kişi (%20,0), 49-60 yaş arası 6 kişi (%30,0), 61-66 yaş arası 7 kişi (%35,0) ve 70-75 yaş arası 3 kişi (%15,0) olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların ceza infaz kurumunda geçirdiği süre incelendiğinde, 5-10 yıl arası süredir kalan 3 kişi (%15,0) ve 10 yıl ve üzeri süredir kalan 17 kişi (%85,0) olduğu bulunmuştur. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde, okuryazar olmayan 3 kişi (%15,0) ilkokul mezunu 4 kişi (%20,0), ortaokul mezunu 7 kişi (%35,0) ve lise mezunu 6 kişi (%30,0) olduğu bulunmuştur. Katılımcıların doğduğu yerleşim yeri incelendiğinde, köy de doğan 12 kişi (%60,0), ilçede doğan 4 kişi (%20,0), il de doğan 3 kişi (%15,0) ve büyükşehirde doğan 1 kişi (%5,0) olduğu bulunmuştur. Katılımcıların yaşamını sürdürdüğü yerleşim yeri incelendiğinde, köy 4 kişi (%20,0), ilçe 2 kişi (%10,0), il 6 kişi (%30,0) ve büyükşehir 8 kişi (%40,0) olduğu bulunmuştur.

Tablo-2: Mahkûmların Dini Bilgi ve Uygulama Düzeyleri

Değişkenler		Kişi Sayısı (n)	Yüzde (%)
İlk Dini Bilgileri Nerede Öğrendiniz	Aile	4	20,0
	Cami	1	5,0
	Ceza İnfaz Kurumu	15	75,0
Namaz Kılma Durumu	Evet	14	70,0
	Hayır	6	30,0
Kur'an-ı Kerim Okumayı Bilme	Evet	10	50,0
	Hayır	10	50,0
Kur'an-ı Kerim Okumayı Öğrenme Yeri	Cami	2	10,0
	Ceza İnfaz Kurumu	8	40,0

İlk dini bilgileri nerede öğrendiğiniz değişkeni incelendiğinde, ailede öğrenen 4 kişi (%20,0), camide öğrenen 1 kişi (%5,0) ve ceza infaz kurumunda öğrenen 15 kişi (%75,0) olduğu bulunmuştur. Katılımcıların namaz kılma durumu incelendiğinde, namaz kılan 14 kişi (%70,0) ve namaz kılmayan 6 kişi (%30,0) olduğu bulunmuştur. Katılımcıların Kur'an-ı Kerim okumayı bilme durumu incelendiğinde, Kur'an-ı Kerim okumayı bilen 10 kişi (%50,0) ve Kur'an-ı Kerim okumayı bilmeyen 10 kişi (%50,0) olduğu bulunmuştur. Kur'an-ı Kerim okumayı öğrenme yeri değişkeni incelendiğinde, Kur'an-ı Kerim okumayı cami de öğrenen 2 kişi (%10,0) ve Kur'an-ı Kerim okumayı ceza infaz kurumunda öğrenen 8 kişi (%40,0) olduğu bulunmuştur.

3.2. Mahkûmların Suç İşleme Sebepleri

Tablo-3: Mahkûmların İşledikleri Suçların Sebepleriyle İlgili Sorulara Verdikleri Cevaplar

Sorular	En Küçük Değer	En Büyük Değer	$\bar{x}$	ss
İşsizlik/Parasızlık suç işlememde etkilidir	1	5	2,20	1,881
Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir	1	5	2,40	1,392
Aile veya arkadaş çevremde bulunan kişiler suç işlememde etkilidir	1	5	3,55	1,468
Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir	2	5	4,20	1,196
Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış	1	5	3,85	1,725
İşlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım	2	5	3,85	1,040
İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim	2	5	3,90	1,210

Tablo-3'te mahkûmların suç işleme sebepleriyle ilgili sorular en düşük 1, en yüksek 5 değer sayılarıyla değerlendirilmiştir. “İşsizlik/Parasızlık suç işlememde etkilidir” sorusuna verilen cevap değeri 2,20 ile katılmıyorum; “Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir” sorusuna 2,40 oranında katılmıyorum olmuştur. “Aile veya arkadaş çevremde bulunan kişiler suç işlememde etkilidir” sorusuna 3,55 oranıyla katıldıklarını bildirmişlerdir. “Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir” sorusuna ise 4,20 değer oranıyla tamamen katıldıklarını bildirmişlerdir. “Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış” sorusuna verilen ortalama yanıt katılıyorum; “İşlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım” sorusuna verilen ortalama yanıt katılıyorum; “İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim” sorusuna verilen ortalama yanıt katılıyorum şeklinde olmuştur.

Mahkûmların verdikleri cevap değerlerine göre mahkûmların suç işleme sebeplerinden ana sebebin eğitimsizlik ve cehalet olduğu anlaşılmaktadır. İkinci sebep olarak aile ve arkadaş çevresinin etkili olduğu görülmektedir. Alkol/uyuşturucu madde kullanımı ve işsizlik/parasızlık ise mahkûmların suç işleme sebeplerinde daha az etkili olmuştur. Mahkûmların infazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim sorusuna verdikleri cevap değerlerine göre büyük oranda

kadercilik anlayışına sahip oldukları görülmüştür. Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyecek ekmeğim ve içecek suyum varmış cevap değerlerinin oranı ise bu durumu desteklemektedir. Mahkûmların suç işlemelerinin temel ana sebebi parasızlık ve yoksulluk olmadığı eğitimsizlik olduğu anlaşılmaktadır. Bu duruma göre birinci Hipotezimiz reddedilmiştir.

Yaş grupları değişkeni için katılımcıların Mahkûmların İşledikleri Suçlarla ilgili bilgiler sorularına verilen cevapların puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir.

Tablo-4: Yaş Dağılımına Göre Mahkûmların Suç İşleme Sebeplerine Yönelik Tek Yönlü Anova Sonuçları

Sorular	Yaş Grupları	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	P
İşsizlik/Parasızlık suç işlememde etkilidir	30-45 yaş arası	4	4,00	2,000	2,104	3,16	0,140
	49-60 yaş arası	6	1,67	1,633			
	61-66 yaş arası	7	2,14	1,952			
	70-75 yaş arası	3	1,00	0,000			
Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir	30-45 yaş arası	4	3,75	1,258	2,331	3,16	0,133
	49-60 yaş arası	6	2,33	0,816			
	61-66 yaş arası	7	2,14	1,676			
	70-75 yaş arası	3	1,33	0,577			
Aile veya arkadaş çevremde bulunan kişiler suç işlememde etkilidir	30-45 yaş arası	4	4,25	0,500	1,039	3,16	0,402
	49-60 yaş arası	6	4,00	1,095			
	61-66 yaş arası	7	3,14	1,773			
	70-75 yaş arası	3	2,67	2,082			
Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir	30-45 yaş arası	4	4,00	1,414	1,505	3,16	0,251
	49-60 yaş arası	6	3,50	1,643			
	61-66 yaş arası	7	4,57	0,535			
	70-75 yaş arası	3	5,00	0,000			
Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış	30-45 yaş arası	4	3,00	2,309	0,713	3,16	0,558
	49-60 yaş arası	6	3,50	1,975			
	61-66 yaş arası	7	4,43	1,512			
	70-75 yaş arası	3	4,33	0,577			
İşlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım	30-45 yaş arası	4	2,75	0,957	2,679	3,16	0,084
	49-60 yaş arası	6	4,17	0,753			
	61-66 yaş arası	7	4,29	1,113			
	70-75 yaş arası	3	3,67	0,577			
İnfazını	30-45 yaş arası	4	3,25	1,500			

gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim	49-60 yaş arası	6	3,83	1,472	0,572	3,16	0,672
	61-66 yaş arası	7	4,14	1,069			
	70-75 yaş arası	3	4,33	0,577			

Yaş grupları kategorilerine göre İşsizlik/Parasızlık suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=2,104$; $p>0,05$. Yaş grupları kategorilerine göre Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur. $F(3,16)=2,331$; $p>0,05$. Yaş grupları kategorilerine göre Aile veya arkadaş çevremde bulunan kişiler suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur. $F(3,16)=1,039$; $p>0,05$. Yaş grupları kategorilerine göre Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=1,505$; $p>0,05$. Yaş grupları kategorilerine göre Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=0,713$; $p>0,05$. Yaş grupları kategorilerine göre İşlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=2,679$; $p>0,05$. Yaş grupları kategorilerine göre İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=0,572$; $p>0,05$.

Tablo-4'te mahkûmların cevap değerlerine göre orta yaş ve ileri yaş durumları üzerinden suç işlemelerinin ana sebeplerini inceleyince çıkan sonuca göre genç mahkûmlar ile yaşlı mahkûmlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Suç işlemelerinin yanı sıra işlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım sorusuna verilen cevap değerleri de incelendiğinde aynı şekilde yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu durumda tezimizde oluşturduğumuz genç mahkûmların suç işleme sebepleri ileri yaştaki mahkûmlardan farklıdır hipotezimiz reddedilmiştir.

Tablo-5: Mahkûmların Suç İşleme Sebeplerine Yönelik Eğitim Durumlarının Tek Yönlü Anova Sonuçları

Sorular	Eğitim Durumu	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	P
İşsizlik/Parasızlık suç işlememde etkilidir	Okuryazar değil	3	2,33	2,309	0,317	3,16	0,815
	İlkokul	4	2,00	2,000			
	Ortaokul	7	2,71	2,138			
	Lise	6	1,67	1,633			
Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir	Okuryazar değil	3	2,33	1,528	0,445	3,16	0,724
	İlkokul	4	1,75	0,500			
	Ortaokul	7	2,43	1,512			
	Lise	6	2,83	1,722			
Aile veya arkadaş çevremde bulunan kişiler suç işlememde etkilidir	Okuryazar değil	3	3,00	1,732	0,478	3,16	0,702
	İlkokul	4	3,75	1,258			
	Ortaokul	7	4,00	1,414			
	Lise	6	3,17	1,722			
Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir	Okuryazar değil	3	4,33	0,577	3,304	3,16	0,048*
	İlkokul	4	5,00	0,000			
	Ortaokul	7	4,57	1,134			
	Lise	6	3,17	1,329			
Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış	Okuryazar değil	3	5,10	0,000	16,082	3,16	0,000*
	İlkokul	4	4,25	0,500			
	Ortaokul	7	5,00	0,000			
	Lise	6	1,67	1,633			
İşlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım	Okuryazar değil	3	3,67	1,528	2,515	3,16	0,095
	İlkokul	4	3,75	0,500			
	Ortaokul	7	4,57	0,535			
	Lise	6	3,17	1,169			
İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim	Okuryazar değil	3	5,00	0,000	20,240	3,16	0,000*
	İlkokul	4	4,25	0,500			
	Ortaokul	7	4,57	0,535			
	Lise	6	2,33	0,816			

*p<0,05

Tablo-5'te eğitim durumu değişkeni için katılımcı mahkûmların işledikleri suçlarla ilgili sorulara verdikleri cevaplar Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenerek puan ortalamaları arası fark tespit edilmiştir.

Eğitim durumu kategorilerine göre İşsizlik/Parasızlık suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=0,317$; $p>0,05$. Eğitim durumu kategorilerine göre Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=0,445$; $p>0,05$. Eğitim durumu kategorilerine göre Aile veya arkadaş çevremde bulunan kişiler suç işlememde etkilidir puan ortalamaları

arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)= 0,478$; $p>0,05$. Eğitim durumu kategorilerine göre Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)=3,304$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (PostHoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, ilkokul mezunu olan kişilerin Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir puan ortalaması, okuryazar olmayan, ortaokul mezunu ve lise mezunu olan kişilerin Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre ilkokul mezunu olan bireyler Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir.

Eğitim durumu kategorilerine göre Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)=16,082$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (PostHoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, okur yazar olmayan olan kişilerin Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış puan ortalaması, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olan kişilerin Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre okuryazar olmayan mahkûmların Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış puan ortalamasından daha yüksektir.

Eğitim durumu kategorilerine göre İşlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)= 2,515$; $p>0,05$. Eğitim durumu kategorilerine göre İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)=20,240$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (PostHoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, okur yazar olmayan olan kişilerin İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim puan ortalaması, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olan kişilerin İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre okuryazar olmayan olan

bireyler İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir.

Tablo-5'te mahkûmların cevap değerlerine göre mahkûmların eğitim durumlarını suç işleme sebepleriyle karşılaştırınca eğitimsizlik ve cehalet suç işlememde etkilidir sorusuna verilen cevap değerlerine göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmıştır. Çünkü ilköğretim mezunu mahkûmların eğitimsizlikten kaynaklı suç işleme sebepleri diğer eğitim kategorilerine göre yüksek çıkmıştır. Bu durum eğitimin önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca cevap değerleri incelendiğinde cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış sorusu ve infazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim sorularının cevap değerlerine göre okuryazar olmayan mahkûmların eğitim almış mahkûmlara oranla kadercilik anlayışını benimsedikleri ortaya çıkmaktadır. Tezimizde oluşturduğumuz eğitim durumlarındaki farklılık mahkûmların suç işleme sebeplerinde değişkenlik gösterir hipotezimiz cevap değerlerine göre kabul edilmiştir.

Tablo-6: Mahkûmların Cezaevinde Kalma Sürelerine Göre Suç İşleme Sebepleri

Sorular	Süre	n	$\bar{x}$	ss	t	sd	P
İşsizlik/Parasızlık suç işlememde etkilidir	5-10 yıl	3	3,67	2,309	1,514	18	0,147
	10 yıl ve üzeri	17	1,94	1,749			
Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir	5-10 yıl	3	4,33	0,577	3,172	18	0,005*
	10 yıl ve üzeri	17	2,06	1,197			
Aile veya arkadaş çevremde bulunan kişiler suç işlememde etkilidir	5-10 yıl	3	4,33	0,577	1,003	18	0,329
	10 yıl ve üzeri	17	3,41	1,543			
Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir	5-10 yıl	3	3,67	1,528	-0,831	18	0,417
	10 yıl ve üzeri	17	4,29	1,160			
Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış	5-10 yıl	3	2,33	2,309	-1,737	18	0,099
	10 yıl ve üzeri	17	4,12	1,536			
İşlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım	5-10 yıl	3	2,33	0,577	-3,429	18	0,003*
	10 yıl ve üzeri	17	4,12	0,857			
İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim	5-10 yıl	3	3,00	1,732	-1,436	18	0,168
	10 yıl ve üzeri	17	4,06	1,088			

*p<0,05

Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre değişkeni için katılımcı mahkûmların işledikleri suçlarla ilgili sorulara verdikleri cevapların puan ortalamaları arası fark Bağımsız Örnek t-Testi ile incelenmiştir.

Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların İşsizlik/Parasızlık suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(18)=1,514$; $p>0,05$. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(18)= 3,172$; $p<0,05$. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası olan katılımcıların Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir puan ortalamaları, Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir puan ortalamalarından daha yüksektir. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Aile veya arkadaş çevremde bulunan kişiler suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(18)= 1,003$; $p>0,05$. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(18)= -0,831$; $p>0,05$. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(18)=-1,737$; $p>0,05$.

Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların İşlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(18)= -3,429$; $p<0,05$. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların İşlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım puan ortalamaları, Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası olan katılımcıların İşlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım puan ortalamalarından daha yüksektir. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde

olduğunu bilirim puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(18)=-1,436$; $p>0,05$.

Tablo-6’da mahkûmların cevap değerlerine göre mahkûmların cezaevinde kalma sürelerini suç işleme sebepleriyle karşılaştırdığımızda alkol/uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir sorusuna verilen cevap değerlerine göre 5-10 yıl süredir ceza infaz kurumunda kalan mahkûmların suç işleme sebeplerinin 10 yıl ve üzeri süredir ceza infaz kurumunda kalan mahkûmlara oranla daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca cevap değerlerine göre cezaevinde kalma sürelerini incelediğimizde işlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım sorusuna verilen cevap değerleri arasında da anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır. 10 yıl ve üzeri süredir cezaevinde kalan kişilerin yaşadıkları zorluklardan ve sıkıntılardan ötürü daha kısa süredir cezaevinde kalan mahkûmlara oranla pişman oldukları ortaya çıkmıştır. Tezimizde oluşturduğumuz mahkûmların ceza süreleri arttıkça pişmanlıkları da artar hipotezimiz cevap değerlerine göre doğrulanmıştır.

Tablo-7: Mahkûmların Yaşadıkları Yere Göre Suç İşleme Sebepleri

Sorular	Yaşadığınız Yerleşim Yeri	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
İşsizlik/Parasızlık suç işlememde etkilidir	Köy	4	2,00	2,000	0,918	3,16	0,455
	İlçe	2	1,00	0,000			
	İl	6	1,67	1,633			
	Büyükşehir	8	3,00	2,138			
Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir	Köy	4	1,75	0,500	3,341	3,16	0,046*
	İlçe	2	2,50	2,121			
	İl	6	1,50	0,548			
	Büyükşehir	8	3,38	1,506			
Aile veya arkadaş çevremde bulunan kişiler suç işlememde etkilidir	Köy	4	3,25	1,500	1,609	3,16	0,227
	İlçe	2	3,00	1,414			
	İl	6	2,83	1,722			
	Büyükşehir	8	4,38	1,061			
Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir	Köy	4	4,00	1,414	0,538	3,16	0,663
	İlçe	2	3,50	2,121			
	İl	6	4,67	0,516			
	Büyükşehir	8	4,13	1,356			
Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış	Köy	4	5,00	0,000	1,153	3,16	0,358
	İlçe	2	2,50	2,121			
	İl	6	4,00	1,549			
	Büyükşehir	8	3,50	2,070			
İşlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım	Köy	4	4,50	0,577	1,161	3,16	0,355
	İlçe	2	3,00	1,414			

	İl	6	4,00	1,265			
	Büyükşehir	8	3,63	0,916			
İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim	Köy	4	4,75	0,500	1,220	3,16	0,335
	İlçe	2	3,00	1,414			
	İl	6	4,00	1,095			
	Büyükşehir	8	3,63	1,408			

*p<0,05

Tablo-7’de yaşamınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri değişkeni için katılımcı mahkûmların işledikleri suçlarla ilgili sorulara verdikleri cevapların puan ortalamaları arası fark Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile incelenmiştir.

Yaşamınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre İşsizlik/Parasızlık suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=0,918$; $p>0,05$. Yaşamınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)=3,341$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (PostHoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, büyükşehirde yaşayan kişilerin Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir puan ortalaması, köy, ilçe ve ilde yaşayan kişilerin Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre büyükşehirde yaşamış mahkûmlar Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir. Yaşamınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Aile veya arkadaş çevremde bulunan kişiler suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=1,609$; $p>0,05$. Yaşamınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=0,538$; $p>0,05$.

Yaşamınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=1,153$; $p>0,05$. Yaşamınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre İşlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir

farklılık yoktur; $F(3,16)=1,161$; $p>0,05$. Yaşamınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=1,220$; $p>0,05$.

Tablo-7’de mahkûmların cevap değerlerine göre mahkûmların yaşadıkları yerlere göre suç işleme sebeplerini incelediğimizde alkol/uyuşturucu madde kullanımının yaşanılan yere göre suç işlenmesinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu görülmüştür. Büyükşehirlerde yaşamını sürdüren mahkûmların suç işlemelerindeki bu sebep diğer yerleşim yerlerinde yaşayan mahkûmlara oranla daha yüksek çıkmıştır. Büyükşehirlerde alkol ve uyuşturucuyu elde etme, diğer yerleşim yerlerine göre daha kolay olduğu için bu cevap değerlerinin ortaya çıktığı düşünülmektedir. Ayrıca tezimizde oluşturduğumuz işsizlik ve parasızlık büyükşehirlerde yaşayan mahkûmların suç işlemesinde daha etkilidir hipotezi Tablo-da oluşan cevap değerlerine göre reddedilmiştir.

3.3. Mahkûmların Cezaevi Öncesi Dindarlık Düzeyleri

Diyarbakır cezaevinde mahkûmların cezaevi öncesi dini inanış ve ibadet düzeyleri Tablo-8’de gösterildikten sonra, mahkûmların cezaevi öncesi ve cezaevindeki dindarlık düzeylerini ölçmek için mahkûmlara uyguladığımız anketten elde edilen veriler Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) testi ile analiz edilerek Tablo-9, 10, 11, 12’de aşağıdaki gibi gösterilmiş ve analizleri yapılmıştır.

Tablo-8: Mahkûmların Cezaevi Öncesi Dini İnanış ve Pratik Düzeyleri

Sorular	En Küçük Değer	En Büyük Değer	$\bar{x}$	ss
Allah inancına sahibimdir	3	5	4,65	0,587
Din beni doğruya yöneltir.	2	5	4,30	,923
Dini hayat beni mutlu eder	2	5	4,25	1,070
Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız?	1	3	1,35	0,671
Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz?	1	4	1,70	1,129

“Dini hayat beni mutlu eder” sorusuna verilen 4,25 oranıyla ortalama yanıt katılıyorum, “Allah inancına sahibimdir” sorusuna verilen 4.65 oranıyla ortalama yanıt tamamen katılıyorum olmuştur. “Din beni doğruya yöneltir” sorusuna 4,30 oranıyla katıldıklarını bildirmişlerdir. “Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız” sorusuna verilen 1,35 yanıt hiçbir zaman ve “Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz” sorusuna 1,70 oranıyla verilen nadiren olmuştur.

Tablo-8’de mahkûmların cevap değerlerine göre mahkûmlar içinde bir kişi hariç tamamının Allah inancına sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca mahkûmların cevap değerlerine göre ceza infaz kurumuna girmeden önce genel olarak namaz kılmadıkları ve dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlamadıkları görülmüştür. Fakat şu anda din beni doğruya yöneltir ve dini hayat beni mutlu eder cevap değerlerinin oranı cezaevinde bu ihtiyacın oluştuğunu göstermektedir.

Tablo-9: Yaş Durumuna Göre Mahkûmların Cezaevi Öncesi Dindarlık Düzeyleri

Sorular	Yaş Grupları	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	P
Dini hayat beni mutlu eder	30-45 yaş arası	4	2,50	1,000	12,711	3,16	0,000*
	49-60 yaş arası	6	4,67	0,516			
	61-66 yaş arası	7	4,71	0,488			
	70-75 yaş arası	3	4,67	0,577			
Allah inancına sahibimdir	30-45 yaş arası	4	4,00	0,816	2,684	3,16	0,082
	49-60 yaş arası	6	4,83	0,408			
	61-66 yaş arası	7	4,86	0,378			
	70-75 yaş arası	3	4,67	0,577			
Din beni doğruya yöneltir	30-45 yaş arası	4	3,25	1,500	2,794	3,16	0,049*
	49-60 yaş arası	6	4,50	0,548			
	61-66 yaş arası	7	4,57	0,535			
	70-75 yaş arası	3	4,67	0,577			
Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız?	30-45 yaş arası	4	1,00	0,000	0,578	3,16	0,638
	49-60 yaş arası	6	1,33	0,516			
	61-66 yaş arası	7	1,43	0,787			
	70-75 yaş arası	3	1,67	1,155			
Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz?	30-45 yaş arası	4	1,50	1,000	0,187	3,16	0,904
	49-60 yaş arası	6	2,00	1,549			
	61-66 yaş arası	7	1,57	0,976			
	70-75 yaş arası	3	1,67	1,155			

*p<0,05

Mahkumların yaş grubu kategorilerine göre Dini hayat beni mutlu eder puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)=12,711$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (PostHoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 61-66 yaş aralığında olan kişilerin Dini hayat beni mutlu eder puan ortalaması, 30-45 yaş aralığı, 49-60 yaş aralığı ve 70-75 yaş aralığı olan kişilerin Dini hayat beni mutlu eder puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre 61-66 yaş aralığında olan bireyler Dini hayat beni mutlu eder puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir.

Yaş grupları kategorilerine göre Allah inancına sahibimdir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=2,684$; $p>0,05$. Yaş grupları kategorilerine göre Din beni doğruya yöneltir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)=2,794$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (PostHoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 70-75 yaş aralığında olan kişilerin Din beni doğruya yöneltir puan ortalaması, 30-45 yaş aralığı, 49-60 yaş aralığı ve 61-66 yaş aralığı olan kişilerin Din beni doğruya yöneltir puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre 70-75 yaş aralığında olan bireyler Din beni doğruya yöneltir puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir.

Yaş grupları kategorilerine göre Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=0,578$; $p>0,05$. Yaş grupları kategorilerine göre Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=0,187$; $p>0,05$.

Tablo-9'da mahkûmların cevap değerlerine göre yaş grubu fark etmeksizin birçoğunun cezaevi öncesinde namaz kılmadıkları ve dini etkinlik ve faaliyetlere katılmadıkları ortaya çıkmıştır. Fakat dini hayat beni mutlu eder ve din beni doğruya yöneltir sorularının cevap değerlerine göre 60 yaş üzeri mahkûm grubunun 60 yaş altı mahkûm grubuna oranla daha yoğun dini duygu ve düşüncelere sahip oldukları

görülmüştür. Oluşan bu duruma göre Cezaevindeki mahkûmlardan yaşlı olanların din beni doğruya yöneltir düşüncesi gençlere göre daha yoğundur hipotezimiz doğrulanmıştır.

Tablo-10: Eğitim Durumlarına Göre Mahkûmların Cezaevi Öncesi Dindarlık Düzeyleri

Sorular	Okur Yazarlık	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	P
Dini hayat beni mutlu eder	Okuryazar değil	3	4,00	1,732	1,197	3,16	0,342
	İlkokul	4	4,50	0,577			
	Ortaokul	7	4,71	0,488			
	Lise	6	3,67	1,366			
Allah inancına sahibimdir	Okuryazar değil	3	4,33	1,155	0,717	3,16	0,556
	İlkokul	4	4,75	0,500			
	Ortaokul	7	4,86	0,378			
	Lise	6	4,50	0,548			
Din beni doğruya yöneltir	Okuryazar değil	3	3,67	1,528	2,065	3,16	0,145
	İlkokul	4	4,75	0,500			
	Ortaokul	7	4,71	0,488			
	Lise	6	3,83	0,983			
Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız?	Okuryazar değil	3	2,33	1,155	5,075	3,16	0,012*
	İlkokul	4	1,00	0,000			
	Ortaokul	7	1,43	0,535			
	Lise	6	1,00	0,000			
Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz?	Okuryazar değil	3	2,33	1,155	0,572	3,16	0,642
	İlkokul	4	1,50	1,000			
	Ortaokul	7	1,86	1,464			
	Lise	6	1,33	0,816			

*p<0,05

Eğitim durumu kategorilerine göre Dini hayat beni mutlu eder puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=1,197$; $p>0,05$. Eğitim durumu kategorilerine göre Allah inancına sahibimdir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=0,717$; $p>0,05$. Eğitim durumu kategorilerine göre Din beni doğruya yöneltir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)= 2,065$; $p>0,05$. Eğitim durumu kategorilerine göre Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)=5,075$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (PostHoc) çoklu

karşılaştırma sonucuna göre, okuryazar olmayan olan kişilerin Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız puan ortalaması, ilkökul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olan kişilerin Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre okuryazar olmayan olan bireyler Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir. Eğitim durumu kategorilerine göre Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=0,572$; $p>0,05$.

Tablo-10'da mahkûmların cevap değerlerine göre eğitim durumları fark etmeksizin tamamına yakınının Allah inancına sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Fakat Tablo-da oluşan değerlere göre Allah inancına sahip bu mahkûmların cezaevi öncesinde birçoğunun namaz kılmadığı ortaya çıkmıştır. Tablo-da oluşan diğer bir durumda ceza infaz kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılır mıydınız sorusunun cevap değerlerine göre okuryazar olmayan mahkûmların diğer eğitim durumlarına sahip olan mahkûmlara oranla cezaevine girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağladıkları ortaya çıkmıştır.

Tablo-11: Mahkûmların Cezaevinde Kalma Sürelerine Göre Cezaevi Öncesi Dindarlık Düzeyleri

Sorular	Süre	N	$\bar{x}$	Ss	T	sd	P
Dini hayat beni mutlu eder	5-10 yıl	3	2,00	0,000	-9,102	18	0,000*
	10 yıl ve üzeri	17	4,65	0,493			
Allah inancına sahibimdir	5-10 yıl	3	3,67	0,577	-4,425	18	0,000*
	10 yıl ve üzeri	17	4,82	0,393			
Din beni doğruya yöneltir	5-10 yıl	3	2,67	1,155	-4,998	18	0,000*
	10 yıl ve üzeri	17	4,59	0,507			
Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız?	5-10 yıl	3	1,00	0,000	-0,979	18	0,340
	10 yıl ve üzeri	17	1,41	0,712			
Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz?	5-10 yıl	3	1,00	0,000	-2,865	18	0,011*
	10 yıl ve üzeri	17	1,82	1,185			

* $p<0,05$

Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Dini hayat beni mutlu eder puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(18)=-9,102$; $p<0,05$. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Dini hayat beni mutlu eder puan ortalamaları, Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası olan katılımcıların Dini hayat beni mutlu eder puan ortalamalarından daha yüksektir.

Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Allah inancına sahibimdir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(18)=-4,425$; $p<0,05$. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Allah inancına sahibimdir puan ortalamaları, Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası olan katılımcıların Allah inancına sahibimdir puan ortalamalarından daha yüksektir. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Din beni doğruya yöneltir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(18)=-4,998$; $p<0,05$. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Din beni doğruya yöneltir puan ortalamaları, Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası olan katılımcıların Din beni doğruya yöneltir puan ortalamalarından daha yüksektir.

Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(18)=-0,979$; $p>0,05$. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(18)=-2,865$; $p<0,05$. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz puan ortalamaları, Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası olan katılımcıların Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz puan ortalamalarından daha yüksektir.

Tablo-11’de mahkûmların cevap değerlerine göre din beni doğruya yöneltir ve dini hayat beni mutlu eder sorularına verdikleri yanıtlara göre ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 10 yıl ve üzeri olan mahkûmların 5-10 yıl süredir ceza infaz kurumunda olan mahkûmlara oranla daha yoğun bir dini duygu ve düşünce yaşadıkları görülmektedir. Ceza infaz kurumuna girmeden önce namaz kılıyor muydunuz sorusuna verilen yanıtlara göre de aynı durum ortaya çıkmıştır. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 10 yıl ve üzeri olan mahkûmların 5-10 yıl arası olan mahkûmlara oranla ceza infaz kurumuna girmeden önce namaz kıldıkları görülmektedir. Bu duruma göre mahkûmların ceza süreleri arttıkça dini duygu ve düşünce yoğunluklarında artış olur hipotezimiz doğrulanmıştır.

Tablo-12: Mahkûmların Yaşadıkları Yere Göre Cezaevi Öncesi Dindarlık Düzeyleri

Sorular	Yaşanılan Yerleşim Yeri	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	P
Dini hayat beni mutlu eder	Köy	4	4,75	0,500	4,136	3,16	0,024*
	İlçe	2	3,00	1,414			
	İl	6	5,00	0,000			
	Büyükşehir	8	3,75	1,165			
Allah inancına sahibimdir	Köy	4	5,00	0,000	1,374	3,16	0,287
	İlçe	2	4,50	0,707			
	İl	6	4,83	0,408			
	Büyükşehir	8	4,38	0,744			
Din beni doğruya yöneltir	Köy	4	4,75	0,500	1,008	3,16	0,415
	İlçe	2	4,50	0,707			
	İl	6	4,50	0,548			
	Büyükşehir	8	3,88	1,246			
Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız?	Köy	4	2,25	0,957	4,895	3,16	0,013*
	İlçe	2	1,00	0,000			
	İl	6	1,17	0,408			
	Büyükşehir	8	1,13	0,354			
Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz?	Köy	4	3,25	0,500	5,460	3,16	0,009*
	İlçe	2	1,00	0,000			
	İl	6	1,33	0,816			
	Büyükşehir	8	1,38	1,061			

*p<0,05

Yaşamınızı sürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Dini hayat beni mutlu eder puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)=4,136$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (PostHoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, köyde yaşayan

kişilerin Dini hayat beni mutlu eder puan ortalaması, ilçe, il ve büyükşehirde yaşayan kişilerin Dini hayat beni mutlu eder puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre köyde yaşayan bireyler Dini hayat beni mutlu eder puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir.

Yaşamınızı sürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Allah inancına sahibimdir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=1,374$; $p>0,05$. Yaşamınızı sürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Din beni doğruya yöneltir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=1,008$; $p>0,05$. Yaşamınızı sürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)= 4,895$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (PostHoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, köyde yaşayan kişilerin Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız puan ortalaması, ilçe, il ve büyükşehirde yaşayan kişilerin Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre köyde yaşayan bireyler Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir.

Yaşamınızı sürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)=5,460$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (PostHoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, köyde yaşayan kişilerin Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz puan ortalaması, ilçe, il ve büyükşehirde yaşayan kişilerin Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre köyde yaşayan bireyler Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir.

Tablo-12’de mahkûmların cevap değerlerine göre yaşadıkları yerler incelendiğinde köyde yaşayan mahkûmların ilçe, il ve büyükşehirlere göre ceza infaz kurumuna girmeden önce namaz kıldıkları görülmüştür. Ayrıca Tablo- değerleri incelendiğinde yine ceza infaz kurumuna girmeden önce köyde yaşayan mahkûmların ilçe, il ve büyükşehirlere göre dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağladıkları görülmüştür. Oluşan bu duruma göre ceza infaz kurumuna girmeden önce köyde yaşayan mahkûmların büyükşehirde yaşayan mahkûmlara oranla dini duygu yoğunluğu fazladır hipotezimiz doğrulanmıştır.

3.4. Mahkûmların Cezaevi Dindarlık Düzeyleri

Tablo-13: Mahkûmların Cezaevinde Gerçekleştirilen Dini Etkinlikler İle İlgili Düşüncelerinin Yüzde Dağılımlarının İncelenmesi

Sorular	En Küçük Değer	En Büyük Değer	$\bar{x}$	ss
Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni ibadete yönlendirir.	2	5	3,95	1,099
Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur.	2	5	3,85	,875
Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar.	1	5	3,85	1,309
Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri yeterlidir.	1	4	1,85	1,226
Kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar.	1	4	2,35	1,040

Tablo-13’te mahkûmların cezaevindeki dini eğitim ve etkinliklerle ilgili görüşleri; “Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni ibadete yönlendirir” sorusuna verilen ortalama yanıt 3,95 oranıyla katılıyorum, “Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur” sorusuna 3,85 oranıyla katılıyorum olmuştur. “Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri yeterlidir” 1,85 oranıyla katılmıyorum olarak bildirilmiştir. “Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar” sorusuna 3,85 oranıyla katılıyorum ifadesi, “Kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar” sorusuna 2,35 oranıyla yanıt katılmıyorum verilmiştir.

Mahkûmların cezaevindeki dini eğitimleriyle ilgili görüşlerinde Tablo-daki değerlere baktığımızda ceza infaz kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetlerin kendilerini ibadete yönlendirdiği görülmüştür. Ceza infaz kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur cevap değerleri ise bu durumu desteklemektedir. Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar cevap değeri bu ziyaretlerin manevi etkisini göstermektedir. Fakat cevap değerlerine göre ise Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretlerinin yetersiz olması bu ziyaretlerin artması gerektiği görüşünü ortaya koymaktadır. Ayrıca cevap değerlerine göre ortaya çıkan bir durumda kurum kütüphanesinde bulunan dini kitapların sayı bakımından yetersiz olduğu ve ihtiyacı karşılamadığıdır.

Tablo-14: Yaş Durumuna Göre Mahkûmların Cezaevi Dindarlık Düzeyleri

Sorular	Yaş Grupları	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	P
Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni ibadete yönlendirir	30-45 yaş arası	4	3,00	1,155	1,777	3 16	0,192
	49-60 yaş arası	6	3,83	1,472			
	61-66 yaş arası	7	4,43	0,535			
	70-75 yaş arası	3	4,33	0,577			
Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur	30-45 yaş arası	4	3,00	1,155	2,229	3 16	0,124
	49-60 yaş arası	6	3,83	0,753			
	61-66 yaş arası	7	4,29	0,488			
	70-75 yaş arası	3	4,00	1,000			
Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri yeterlidir	30-45 yaş arası	4	2,25	1,500	0,284	3 16	0,836
	49-60 yaş arası	6	1,83	1,169			
	61-66 yaş arası	7	1,86	1,464			
	70-75 yaş arası	3	1,33	0,577			
Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar	30-45 yaş arası	4	2,25	1,258	3,741	3 16	0,033*
	49-60 yaş arası	6	4,00	1,549			
	61-66 yaş arası	7	4,43	0,535			
	70-75 yaş arası	3	4,33	0,577			
Kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar	30-45 yaş arası	4	2,00	1,414	0,508	3 16	0,682
	49-60 yaş arası	6	2,33	1,033			
	61-66 yaş arası	7	2,29	0,951			
	70-75 yaş arası	3	3,00	1,000			

*p<0,05

Yaş grupları kategorilerine göre Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni ibadete yönlendirir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=1,777$; $p>0,05$. Yaş grupları kategorilerine göre Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=2,229$; $p>0,05$. Yaş grupları kategorilerine göre Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri yeterlidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=0,284$; $p>0,05$.

Yaş grupları kategorilerine göre Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)=3,741$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (PostHoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, 61-66 yaş aralığında olan kişilerin Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalaması, 30-45 yaş aralığı, 49-60 yaş aralığı ve 70-75 yaş aralığı olan kişilerin Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre 61-66 yaş aralığında olan bireyler Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir. Yaş grupları kategorilerine göre Kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=0,508$; $p>0,05$.

Tablo-14'te mahkûmların yaş durumuna göre cezaevi dindarlık düzeyi incelendiğinde Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar sorusuna verdikleri cevaba göre 61-66 yaş aralığında bulunan mahkûmların vaiz tarafından gerçekleştirilen ziyaretlerde diğer yaş gruplarına oranla daha fazla manevi gelişim sağladıkları ortaya çıkmıştır.

Tablo-15: Eğitim Durumuna Göre Mahkûmların Cezaevi Dindarlık Düzeyleri

Sorular	Eğitim Durumu	N	$\bar{x}$	ss	F	sd	P
Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni ibadete yönlendirir	Okuryazar değil	3	3,67	1,528	2,866	3,16	0,069
	İlkokul	4	4,00	0,000			
	Ortaokul	7	4,71	0,488			
	Lise	6	3,17	1,329			
Cezaevindeki dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur	Okuryazar değil	3	3,33	1,155	2,655	3,16	0,084
	İlkokul	4	4,00	0,816			
	Ortaokul	7	4,43	0,535			
	Lise	6	3,33	0,816			
Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri yeterlidir	Okuryazar değil	3	3,00	1,732	1,445	3,16	0,267
	İlkokul	4	1,25	0,500			
	Ortaokul	7	1,57	1,134			
	Lise	6	2,00	1,265			
Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar	Okuryazar değil	3	3,33	1,155	3,255	3,16	0,049*
	İlkokul	4	4,50	0,577			
	Ortaokul	7	4,57	0,535			
	Lise	6	2,83	1,722			
Kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar	Okuryazar değil	3	2,67	1,528	1,141	3,16	0,363
	İlkokul	4	3,00	1,155			
	Ortaokul	7	2,29	0,488			
	Lise	6	1,83	1,169			

*p<0,05

Eğitim durumu kategorilerine göre Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni ibadete yönlendirir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=2,866$; $p>0,05$. Eğitim durumu kategorilerine göre Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=2,655$; $p>0,05$. Eğitim durumu kategorilerine göre Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri yeterlidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=,445$; $p>0,05$.

Eğitim durumu kategorilerine göre Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)=3,255$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (PostHoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, okuryazar olmayan olan kişilerin Cezaevi Vaizi

tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalaması, ilkokul mezunu, ortaokul mezunu ve lise mezunu olan kişilerin Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre okuryazar olmayan olan bireyler Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir. Eğitim durumu kategorilerine göre Kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=1,141$; $p>0,05$.

Tablo-15'te mahkûmların eğitim durumuna göre cezaevi dindarlık düzeyi incelendiğinde Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar sorusuna verdikleri cevaba göre okuryazar olmayan mahkûmların diğer eğitim durumuna sahip olan mahkûmlara oranlara gerçekleştirilen koğuş ziyaretlerinden manevi gelişim sağladıkları ortaya çıkmıştır.

Tablo-16: Cezaevinde Kalma Sürelerine Göre Mahkûmların Dindarlık Düzeyleri

Sorular	Süre	N	$\bar{x}$	Ss	t	sd	P
Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni ibadete yönlendirir	5-10 yıl	3	2,67	1,155	-2,471	18	0,024*
	10 yıl ve üzeri	17	4,18	0,951			
Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur	5-10 yıl	3	2,67	1,155	-3,043	18	0,007*
	10 yıl ve üzeri	17	4,06	0,659			
Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri yeterlidir	5-10 yıl	3	2,67	1,528	1,272	18	0,220
	10 yıl ve üzeri	17	1,71	1,160			
Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar	5-10 yıl	3	1,67	0,577	-4,388	18	0,000*
	10 yıl ve üzeri	17	4,24	0,970			
Kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar	5-10 yıl	3	2,00	1,732	-0,622	18	0,542
	10 yıl ve üzeri	17	2,41	0,939			

* $p<0,05$

Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni

ibadete yönlendirir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(18)=-2,471$; $p<0,05$. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni ibadete yönlendirir puan ortalamaları, Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası olan katılımcıların Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni ibadete yönlendirir puan ortalamalarından daha yüksektir.

Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(18)=-3,043$; $p<0,05$. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur puan ortalamaları, Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası olan katılımcıların Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur puan ortalamalarından daha yüksektir.

Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri yeterlidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(18)= 1,272$; $p>0,05$.

Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $t(18)= -4,388$; $p<0,05$. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalamaları, Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası olan katılımcıların Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalamalarından daha yüksektir. Ceza infaz kurumunda geçirdiği süre 5-10 yıl arası ve 10 yıl ve üzeri olan katılımcıların Kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $t(18)= -0,622$; $p>0,05$.

Tablo-16’da mahkûmların cezaevinde kalma sürelerine göre dindarlık düzeyi incelendiğinde ceza infaz kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni ibadete yönlendirir soru cevapları incelendiğinde kurumda 10 yıl ve üzeri bulunan mahkûmların 5-10 yıl arası bulunan mahkûmlara oranla ceza infaz kurumunda gerçekleşen dini etkinliklerle ibadete yönlendiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca mahkûmların dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur sorusunda da aynı durum tespit edilmiştir. Bu duruma göre mahkûmların ceza süreleri arttıkça kurumda gerçekleştirilen dini etkinlikler kendilerini ibadete yönlendirir hipotezimiz doğrulanmıştır.

Tablo-17: Cezaevindeki Mahkûmların Yaşadıkları Yere Göre Dindarlık Düzeyleri

Sorular	Yaşanılan Yerleşim Yeri	n	$\bar{x}$	ss	F	sd	p
Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni ibadete yönlendirir	Köy	4	4,50	0,577	2,317	3,16	0,114
	İlçe	2	4,00	0,000			
	İl	6	4,50	0,548			
	Büyükşehir	8	3,25	1,389			
Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur	Köy	4	4,00	0,000	2,525	3,16	0,114
	İlçe	2	3,50	0,707			
	İl	6	4,50	0,548			
	Büyükşehir	8	3,38	1,061			
Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri yeterlidir	Köy	4	1,75	1,500	0,618	3,16	0,613
	İlçe	2	1,00	0,000			
	İl	6	1,67	1,211			
	Büyükşehir	8	2,25	1,282			
Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar	Köy	4	4,25	0,500	3,531	3,16	0,039*
	İlçe	2	2,50	2,121			
	İl	6	4,83	0,408			
	Büyükşehir	8	3,25	1,389			
Kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar	Köy	4	3,00	0,816	6,569	3,16	0,004*
	İlçe	2	4,00	0,000			
	İl	6	2,33	1,033			
	Büyükşehir	8	1,63	0,518			

*p<0,05

Yaşamınızı sürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni ibadete yönlendirir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=2,317$; $p>0,05$. Yaşamınızı sürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Ceza İnfaz

Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=2,525$; $p>0,05$. Yaşamınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri yeterlidir puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık yoktur; $F(3,16)=0,618$; $p>0,05$. Yaşamınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)=3,531$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (Post Hoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, ilçe de yaşayan kişilerin Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalaması, köyde, il ve büyükşehirde yaşayan kişilerin Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre ilçe de yaşayan olan bireyler Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir.

Yaşamınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri kategorilerine göre Kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar puan ortalamaları arasında istatistiki olarak anlamlı bir farklılık vardır; $F(3,16)=3,531$; $p<0,05$. Farklılığın hangi kategoriden kaynaklandığının bulunması için yapılan Tukey-B (PostHoc) çoklu karşılaştırma sonucuna göre, ilde yaşayan kişilerin Kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar puan ortalaması, köyde, ilçe ve büyükşehirde yaşayan kişilerin Kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar puan ortalamalarından daha yüksektir. Buna göre ilde yaşayan bireyler kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar puan ortalamasından daha fazla puan elde etmiştir.

Tablo-17’de mahkûmların yaşadıkları yerlere göre cezaevi dindarlık düzeyi incelendiğinde Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar sorusuna verdikleri cevaba göre ilçede yaşayan mahkûmların diğer yerleşim yerlerinde yaşayan mahkûmlara oranla gerçekleştirilen koğuş ziyaretlerinden manevi gelişim sağladıkları ortaya çıkmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. SONUÇ

Diyarbakır cezaevi mahkûmlarının suç işleme sebepleri ve cezaevindeki dindarlık düzeyleri ile ilgili yaptığımız bu araştırmada mahkûmların suç işleme sebepleriyle ilgili şu neticelere ulaşılmıştır. Ceza infaz kurumunda bulunan mahkûmların suç işlemelerinin temel nedeninin eğitimsizlik olduğu anlaşılmaktadır. Bu sonucun kendi içinde de ilkokul mezunu mahkûmların eğitimsizliğe dayalı suç işleme sebepleri ortaokul ve lise mezunu mahkûmlardan daha yoğun olduğu görülmektedir. İnsanların eğitilmiş olması suça yönelme eğilimlerini azalttığı görülmektedir.

Bununla birlikte mahkûmların yaş durumuna göre suça eğilimlerini ya da suç işleme durumlarını incelediğimizde 30-45 yaş arası mahkûmların işsizlik/parasızlık, çevre etkisi puanlarının diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu, eğitimsizlik/cehalet puanlarının ise 70-75 yaş grubunda en yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlardan anlaşılabileceği üzere, genç yaştaki mahkûmlar yaptıkları yanlışlarda kendilerinden ziyade dış etkenleri (parasızlık, alkol, arkadaş vb.) gerekçe gösterirken, daha yaşlı mahkûmlar kendilerini suçlama/eleştirme eğilimi (eğitimsizlik, cehalet) göstermektedirler.

“Cezaevine gelmemde bir hayır var”. “Burada yiyeceğim ekmeğim ve içecek suyum varmış”, “İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim” ve “Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar” anket sorularında lise mezunu mahkûmların puan ortalamaları diğer eğitim gruplarında bulunan mahkûmların puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde düşüktür. Yani eğitim seviyesi düştükçe mahkûmların kendi masumiyetlerini gerekçelendirmek adına işledikleri suçlara mecazi bir anlam yükledikleri yorumu yapılabilir. Öte yandan eğitim seviyeleri daha yüksek olan lise mezunu mahkûmların ise suçlarının sorumluluğunu kabullenme eğiliminde olduğu söylenebilir. Anket verilerinde ayrıca 5 ile 10 yıl arasında ceza infaz kurumunda bulunanların puan ortalamalarının ceza infaz kurumunda 10 yıl ve üzerinde bulunan mahkûmlardan

daha yüksek olduğu gör÷lmektedir. Bu sonuçlara göre alkol ve uyuşturucudan dolayı mahk÷m olanların ceza sürelerinin 5-10 yıl arası olduğu, 10 yıl ve üzeri ceza alanların ise alkol ve uyuşturucu kullanımından ziyade çok daha farklı sebeplerden hük÷m giydiği yorumu yapılabilir.

Tezimizde ortaya çıkan bir diğer sonuç ise cezaevinde kalma süresi arttıkça mahk÷mların yaptıkları hataların daha çok farkına vardıkları ve burada ailelerinden ve sevdiklerinden uzak, hiçbir şey üretmeden geçen yaşamlarını sürdürebilmek için manevi hayata yöneldikleri, “kader mahk÷mu olarak tanımlanan” kendi kontrolleri dışındaki bu uzun süreyi sağlıklı atlatabilmek adına her şeyi kontrol ettiğine inandıkları Allah’a sığındıkları yorumu yapılabilir. Bu durum esasında çok uzun süre yalnızlığa ve esarete mahk÷m edilen insanın tüm olumsuzluklara rağmen yaşama tutunmak için geliştirmiş olduğu bir savunma mekanizması olarak da gör÷lebilir.

Bunun yanı sıra büyükşehirde yaşayan mahk÷mların puan ortalamalarının diğer yerlerde yaşayan mahk÷mların puan ortalamalarından daha yüksek olduğu gör÷lmektedir. Bu sonuçlara göre alkol ve uyuşturucudan dolayı mahk÷m olanların daha çok büyükşehirlerde yaşadığı söylenebilir. Günümüz şartlarında alkol ve uyuşturucuya büyükşehirlerde ulaşımın diğer küçük yerleşim birimlerine nazaran çok daha kolay olduğu, küçük yerlerde insanların birbirlerini tanıdıkları ve bir anlamda mahalle baskısı denilen kavramın bazı suçların işlenmesinin önüne geçtiği, diğer yandan, küçük yerlere kıyasla daha bireysel bir hayatın yaşandığı ve çevreye karşı sorumluluk bilincinin daha az hissedildiği büyükşehirlerde alkol ve uyuşturucu kaynaklı suç işlemenin daha kolay olduğu yorumu yapılabilir.

Mahk÷mların yaşadıkları yerleşim yerine göre suç işleme sebepleri analiz edildiğinde il ve köylerde yaşamlarını sürdüren mahk÷mların ilçelerde yaşayan mahk÷mlara göre dini hayata daha yakın olduğu söylenebilir. Yine birbiri ile bağlantılı iki soruya “Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlar mıydınız?” ve “Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce Namaz kılıyor muydunuz?” anket sorularına verilen cevaplar analiz edildiğinde, köylerde yaşamını sürdüren mahk÷mların puan ortalamalarının diğer yerlerde yaşayan mahk÷mlara göre anlamlı derecede daha yüksek olduğu gör÷lmektedir. İş

yoğunluğunun azaldığı dönemlerde köy yerlerinde yaşayan az sayıdaki insanın sosyal ve kültürel etkinlik adına bir araya geldiği en önemli iki mekân kahve ve camilerdir. Türk toplumunda çok önemli bir değer olarak algılanan din ve maneviyat kavramlarının, köy gibi küçük ve herkesin birbirini tanıdığı yerleşim yerlerinde daha da çok ön plana çıkması sosyal psikoloji açısından anlaşılabilir bir durumdur.

Bu çalışma sonucunda elde edilen verilerden anlaşıldığı üzere cezaevine girmeden önce mahkûmların büyük bir çoğunluğu dini ibadetlerini yerine getirmediği görülmüştür. Yine bu anket verilerine bakılarak mahkûmların cezaevine girdikten sonra dine karşı duyarlılık seviyelerinde artış olduğu ve dini ibadetlerini gerçekleştirme konusunda bir değişim yaşadıkları anlaşılmıştır. Cezaevinde yapılan dini etkinliklerin mahkûmlar üzerinde genel olarak olumlu etkilere neden olduğu bu durum neticesinde ise ibadetlere yönelimin arttığı tespit edilmiştir. Fakat anket verilerine göre mahkûmların dini kitapların yetersizliğinden dolayı problem yaşadıkları görülmektedir. Bu durumdan ötürü cezaevi kütüphanesi üzerine bir çalışma yapılması gerektiği ortaya çıkmıştır. Cezaevi kütüphanesindeki dini kitapların sayıca artırılması gerektiği talebi oluşmaktadır.

Sonuç olarak yaptığımız çalışma neticesinde ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların ilk dini eğitimlerini genel olarak kurumda aldıkları görülmüştür. Fakat eğitim temel olarak ailede başlamaktadır. Fakat hükümlü ve tutuklular bu durumu yaşamadığı için ailede verilmeyen eğitim ileriki yaşlarda suç işlemelerine sebep olmuştur. Bu durumu ortadan kaldırmak için komisyonlar kurulabilir. Oluşturulacak komisyonlar aracılığı ile suç işlemeye sürükleyen gerekçelerin çözüm yolları üretilmeye çalışılmalıdır. Üretilen çözüm yolları toplumun ihtiyaç ve kültüründen bağımsız olmamalı halk içinde kabul edilebilir ahlak ve etik çerçevesinde pratiğe geçirilmelidir. Hukuksal olarak da herhangi bir probleme meyil vermeyecek şekilde oluşturulması gereken bu çözüm yolları uygun kurumlar aracılığıyla denetlenmelidir. Bu gibi çözümler yerine getirildiğinde suç oranlarında göz ile görülebilir bir azalmanın olacağı öngörülebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, Turan. *Türk İnfaz Sistemi ve Uluslararası Mevzuat Ders Notları*, Erzurum, 2006.
- Akyayla, Ayşe, “E. Durkheim ve B. Malinowski Ekseninde “Sapma” ve “Suç” Kavramlarına Karşılaştırmalı Bir Bakış”, *Açık Kalem Dergisi*, S. 2, 2019, ss. 68-76.
- Arabacı, Fazlı. *Alevilik ve Sünniliğin Sosyolojik Boyutları*, Samsun, Etüt Yayınları, 2000.
- Arık Feda Şamil, “Eski Türk Ceza Hukukuna Dair Notlar 1. Suçlar ve Cezalar”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt 17, Sayı 28, İstanbul, 1995.
- Ayverdi, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Yayınları, İstanbul, 2008.
- Bilgin, Beyza. “Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Ankara, 1981, ss. 469-483.
- Coştu, Yakup, “Toplumsallaşma ve Din”, *Din Sosyolojisi*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2012.
- Çalık, Ethem. “İlkel Topluluktan Modern Topluma Geçiş Sürecinde Ceza-Adalet İlişkisi”, *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 1, İstanbul, 2016. ss. 111-130.
- Dönmezer, Sulhi. *Kriminoloji*, Beta Yayınları, İstanbul, 1994.
- Durkheim, E. *Toplum Bilimsel Yöntemin Kuralları*, Çev: Cemal Bali Akal, Engin Yayıncılık, İstanbul, 1995.
- Durkheim, E. *Toplumsal İşbölümü*, Çev. Özer Ozankaya, Cem Yayınevi. İstanbul, 2006.
- Erdoğan, Zeki. *Türkiye’de Terörist Eylemin Sebepleri*, MEGSB Yayınları. Ankara, 1987.
- Furseth, İnger ve Repstad, Pal, *Din Sosyolojisine Giriş*, Çev. İhsan Çapcıoğlu, Halil Aydınalp, Birleşik Kitabevi Yayınları. Ankara, 2011.
- Geçgin, Ercan (Ed.), “Sapma ve Suç Sosyolojisinde Güzergahlar”, *Kenardakiler: Teoriden Uygulamaya Suç ve Sapma Üzerine Sosyolojik Araştırmalar*, Heretik Yayıncılık, Ankara, 2019. ss. 25-84.
- Giddens, Antony. *Sosyoloji*, Yay. Haz.: Hüseyin Özel, Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2000.

- Glock Charles Y. “Dindarlığın Boyutları Üzerine”, Çev. M. Emin Köktaş, *Din Sosyolojisi*, Der. Yasin Aktay, M. Emin Köktaş, Vadi Yayınları, Ankara, 2007, ss. 250-271.
- Gölcüklü, Feyyaz. *Türkiye’de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma*, *Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1962.
- Günay, Ünver, *Din Sosyolojisi*, İnsan Yayınları, İstanbul, 2006.
- Güngör, Muhammed, “Hristiyanlıkta Yedi Ölümcül Günah”, *Medeniyet Dergisi*, C. 17, S. 45, İstanbul, 2014.
- İçli, Tülin, G. *Türkiye’de Suçlular*, Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1993.
- İçli, Tülin, G. *Toplumdan Kopuş: Suç ve Şiddet*, Sosyolojiye Giriş, İ. Sezal, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 2002.
- İğde, İsrail, “Mahkûmları Suça Yönelten Faktörler ve Din Anlayışları Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş, 2009.
- Haviland, William, *Kültürel Antropoloji*, Çev: Hüsamettin İnanç – Seda Çiftçi, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2002.
- Kasapoğlu, Onur, “Anomi Sürecinde Toplumsal Kaos”, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas, 2019.
- Kaya, Selim, “Ortaçağ’da Maraş’ın Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapısı Hakkında Genel Bir Değerlendirme”, I. Kahramanmaraş Sempozyumu, Kahramanmaraş, 2005. ss. 335-343.
- Kenevir, Fatma, “Suç, Sosyal Sapma ve Din: Suça Karışan Kadınların Dini Bağlılık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma”, *Dini Araştırmalar*, Ocak-Haziran, Cilt: 18, Sayı: 46, İstanbul, 2015, ss. 233-249.
- Kızmaz, Zahir, “Ceza veya Kriminal Yaptırımın Suç Oranları Üzerindeki Caydırıcı Etkisi”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal. Bilimler Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, Afyon, 2005, ss.210–231.
- Kızmaz, Zahir, “Gasp Suçunu İşleyenler Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma”, *Elazığ E Tipi Cezaevi Örneği*, *Sosyoloji Dergisi*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yay. Cilt.14, İzmir, 2005. ss.133-135.
- Kızmaz, Zahir, “Din ve Suçluluk: Suç teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, Elazığ, 2005, ss. 189-215.

- Kirman, Mehmet A. *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, Rağbet Yayınları. İstanbul, 2004.
- Kirman, Mehmet A. “Modernizmin Sonuçları ve Din”, *KSÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, İslam Düşüncesinde Gelenek ve Yenileşme Sempozyumu, Kahramanmaraş, 2006, ss. 67-79.
- Koç, Bekir, “Din-Suç İlişkisi: Bingöl Örneği”, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Bursa, 2020.
- Kurt, Abdurrahman, “Dindarlığı Etkileyen Faktörler”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* Cilt: 18, Sayı: 2, Bursa, 2009, ss. 1-26.
- Naskali, Emine Gürsoy - Altun, Hilal Oytun, *Zindanlar ve Mahkûmlar*, Babil Yayınları. İstanbul, 2006.
- Okumuş, Ejder *Gösterişçi Dindarlık* Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi, VI, Sayı:2. İstanbul, 2006, ss.17-35.
- Özcan, Hanifi, *Epistemolojik Açından İman*, MÜ İlahiyat Vakfı Yay. 3. Baskı, İstanbul, 2002,
- Özdemir, Şuayip. “Türkiye’de Cezaevlerinde Din Eğitimi Uygulamasının Geçirdiği Aşamalar”, *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, (2), İstanbul, 2002, ss.65-78.
- Ritzer, George. *Toplumun McDonaldlaştırılması*, (Ş. Kaya, Çev.), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011.
- Şenel, Alâeddin, *Siyasal Düşünceler Tarihi*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2020.
- Tanilli, Server, *Yüzyılların Gerçeği ve Mirası I: İlkçağ*, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2019.
- Türkmen, Metin. “Cezaya Alternatif Bakışlar ve Yeni Disiplin Olarak Ceza Sosyolojisinin İmkânlılığı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 10 Sayı: 52 2017, ss. 703-720.
- Usta, Niyazi, “Din ile İlgili Tutumlarımız ve Paradigma-Metodoloji Sorunu”, *Dini Araştırmalar Dergisi*, Cilt 8, Sayı: 22, Motif Yay. Ankara, 2005. ss. 91-104.
- Yiğitoğlu, Mustafa – Göregen, Mustafa. *Yahudilikte Suçlar ve Cezalara Dair Bir Değerlendirme*, 1. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi, 23-25 Kasım, Karabük, 2018.
- Yurdaydın, Hüseyin. G. ve DAĞ, Mehmet. *Dinler Tarihi*, Gündüz Matbaacılık, Ankara, 1978.

EKLER

ANKET FORMU

Bu anket formu Mahkûmların Suç İşleme Sebepleri ve Dindarlık Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma (Diyarbakır Cezaevi Örneği) adlı yüksek lisans çalışması için düzenlenmiştir. Anket çalışmasında elde edeceğim veriler sadece bu araştırmada kullanılacaktır. Anket formuna kişisel bilgilerinizi yazmayınız. Bilimsel veriler elde etmek amacıyla yapmış olduğumuz bu ankete katıldığınız için teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz?
a- Erkek ()
b- Kadın ()
2. Kaç yaşındasınız?
Yazınız (.....)
3. Kaç yıldır Ceza İnfaz Kurumunda bulunmaktasınız?
a- 1 Yıl ()
b- 1-5 Yıl ()
c- 5-10 Yıl ()
d- 10 Yıl ve Üzeri ()
4. Eğitim durumunuz nedir?
a- Okur yazar değil ()
b- İlkokul ()
c- Ortaokul ()
d- Lise ()
e- Üniversite ()
5. Doğduğunuz yerleşim yeri aşağıdakilerden hangisidir?
a- Köy ()
b- Belde ()
c- İlçe ()
d- İl ()
e- Büyükşehir ()
6. Yaşamınızı sürdürdüğünüz yerleşim yeri aşağıdakilerden hangisidir?
a- Köy ()
b- Belde ()
c- İlçe ()
d- İl ()
e- Büyükşehir ()
7. İşsizlik/Parasızlık suç işlememde etkilidir cümlesine katılıyor musunuz?
a- Kesinlikle katılmıyorum ()
b- Katılmıyorum ()
c- Kararsızım ()
d- Katılıyorum ()

- e- Kesinlikle Katılıyorum ()
8. Alkol/Uyuşturucu madde kullanımı suç işlememde etkilidir cümlesine katılıyor musunuz?
- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
b- Katılmıyorum ()
c- Kararsızım ()
d- Katılıyorum ()
e- Kesinlikle Katılıyorum ()
9. Aile veya arkadaş çevremde bulunan kişiler suç işlememde etkilidir cümlesine katılıyor musunuz?
- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
b- Katılmıyorum ()
c- Kararsızım ()
d- Katılıyorum ()
e- Kesinlikle Katılıyorum ()
10. Eğitimsizlik/Cehalet suç işlememde etkilidir cümlesine katılıyor musunuz?
- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
b- Katılmıyorum ()
c- Kararsızım ()
d- Katılıyorum ()
e- Kesinlikle Katılıyorum ()
11. Cezaevine gelmemde bir hayır var. Burada yiyecek ekmeğim ve içecek suyum varmış düşüncesine katılıyor musunuz?
- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
b- Katılmıyorum ()
c- Kararsızım ()
d- Katılıyorum ()
e- Kesinlikle Katılıyorum ()
12. İşlediğim suçtan dolayı pişmanlık duyarım cümlesine katılıyor musunuz?
- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
b- Katılmıyorum ()
c- Kararsızım ()
d- Katılıyorum ()
e- Kesinlikle Katılıyorum ()
13. İnfazını gerçekleştirdiğim suçun kaderimde olduğunu bilirim cümlesine katılıyor musunuz?
- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
b- Katılmıyorum ()
c- Kararsızım ()
d- Katılıyorum ()
e- Kesinlikle Katılıyorum ()
14. Dini hayat beni mutlu eder cümlesine katılıyor musunuz?
- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
b- Katılmıyorum ()
c- Kararsızım ()

- d- Katılıyorum ()
 - e- Kesinlikle Katılıyorum ()
15. Allah inancına sahibimdir cümlesine katılıyor musunuz?
- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
 - b- Katılmıyorum ()
 - c- Kararsızım ()
 - d- Katılıyorum ()
 - e- Kesinlikle Katılıyorum ()
16. Din beni doğruya yöneltir cümlesine katılıyor musunuz?
- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
 - b- Katılmıyorum ()
 - c- Kararsızım ()
 - d- Katılıyorum ()
 - e- Kesinlikle Katılıyorum ()
17. İlk dini bilgilere nereden sahip oldunuz?
- a- Aile ()
 - b- Arkadaş Çevresi ()
 - c- Cami ()
 - d- Okul ()
 - e- Ceza İnfaz Kurumu ()
18. Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni ibadete yönlendirir cümlesine katılıyor musunuz?
- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
 - b- Katılmıyorum ()
 - c- Kararsızım ()
 - d- Katılıyorum ()
 - e- Kesinlikle Katılıyorum ()
19. Ceza İnfaz Kurumunda gerçekleştirilen dini etkinlik ve faaliyetler beni iç huzura kavuşturur cümlesine katılıyor musunuz?
- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
 - b- Katılmıyorum ()
 - c- Kararsızım ()
 - d- Katılıyorum ()
 - e- Kesinlikle Katılıyorum ()
20. Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri yeterlidir cümlesine katılıyor musunuz?
- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
 - b- Katılmıyorum ()
 - c- Kararsızım ()
 - d- Katılıyorum ()
 - e- Kesinlikle Katılıyorum ()
21. Cezaevi Vaizi tarafından gerçekleştirilen koğuş ziyaretleri manevi gelişimime katkı sağlar cümlesine katılıyor musunuz?
- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
 - b- Katılmıyorum ()

- c- Kararsızım ()
- d- Katılıyorum ()
- e- Kesinlikle Katılıyorum ()

22. Kurumda bulunan dini kitaplar ihtiyacımı karşılar cümlesine katılıyor musunuz?

- a- Kesinlikle katılmıyorum ()
- b- Katılmıyorum ()
- c- Kararsızım ()
- d- Katılıyorum ()
- e- Kesinlikle Katılıyorum ()

23. Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce dini etkinlik ve faaliyetlere katılım sağlıyor muydunuz?

- a- Hiçbir zaman ()
- b- Nadiren ()
- c- Bazen ()
- d- Sık sık ()
- e- Her zaman ()

24. Namaz kılıyor musunuz?

- a- Evet ()
- b- Hayır ()

25. Ceza İnfaz Kurumuna girmeden önce namaz kılıyor muydunuz?

- a- Hiçbir zaman ()
- b- Nadiren ()
- c- Bazen ()
- d- Sık sık ()
- e- Her zaman ()

26. Kur'an-ı Kerim okumayı biliyor musunuz?

- a- Evet ()
- b- Hayır ()

27. Kur'an-ı Kerim okumayı nereden öğrendiniz?

- a- Aile ()
- b- Arkadaş Çevresi ()
- c- Cami ()
- d- Okul ()
- e- Ceza İnfaz Kurumu ()

T.C.
ADALET BAKANLIĞI
Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü

Sayı: CTE.21.CBS.01.B.M.2022/97-4/03

Konu: Yusuf EKİNCİ'nin Araştırma Talebi

DİYARBAKIR CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞINA

İlgi :a)Diyarbakır 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü'nün 15/09/2022 tarih ve 2022/1229 sayılı yazısı.

Diyarbakır 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda İnfaz ve Koruma Memuru olarak görev yapan aynı zamanda Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı öğrencisi Yusuf Ekinci'nin, Diyarbakır 1 Nolu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda “ Mahkûmların Suç İşleme Sebepleri Ve Dindarlık Düzeyleri Üzerine Araştırma” konulu anket çalışması yapma talebine ilişkin, ilgi yazı ve ekleri incelendi.

Söz konusu yapılacak anket çalışması ile ilgili, kurumun belirleyeceği gün ve saatlerde, yukarıda anılan ceza infaz kurumunda, terör hükümlü ve tutukluları hariç, çalışmaya katılacak hükümlü ve tutukluların bilgilendirilmesi ve bilgilendirme onam formunu doldurması, anket çalışmasının konusuyla sınırlı kalınması, ses kaydı ve görüntü alınmaması, çalışma sonucunun iki örneği ile CD'sinin araştırmayı yapacak kişi tarafından, Ceza Ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne gönderilmesi, araştırma sonucunun Ceza Ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün izni olmaksızın yayınlanmaması koşullarıyla, mesai saatleri aksatılmadan gerçekleştirilmesi uygun görülmüştür.

Gereği ile ilgili kişiye bu yönde bilgi verilmesini rica ederim.

Namık Kemal VAROL

Hâkim

Bakan a.

Genel Müdür Yardımcısı

